

ДОКЛАД

ЗА ГОРИТЕ С ВИСОКА КОНСЕРВАЦИОННА СТОЙНОСТ

НА ТЕРИТОРИЯТА НА ДГС ВАРНА

Настоящото проучване е извършено в периода 2017 година (март – април), във връзка с определяне на горите с висока консервационна стойност (ГВКС) за територията на Държавно горско стопанство (ДГС) Варна и в изпълнение на принцип 9 от стандарта за сертификация управлението на гори по схемата на националния стандарт. Инвентаризацията и проучванията са направени съгласно указанията на Националното ръководство за определяне на гори с висока консервационна стойност.

В Националното ръководство е дадена дефиниция за ГВКС, включваща в себе си шест различни характеристики на гората или комбинации от тях, които определят нейната консервационна стойност. В общ план Ръководството дава и насоки за управление и стопанисване, които ще запазят или повишат тези консервационни стойности. При разработката на настоящия документ, екипът се е водил изцяло от определенията, праговете и оценките посочени в Националното ръководството. Съответните дефиниции са адаптирани конкретно за земите и горите от горския фонд, управлявани от ДГС Варна. Посочените указания за стопанисване и мониторинг са разписани конкретно и съобразно спецификата на горите и начина им на управление на проучваната територия. Разработени са всички консервационни стойности, установени на територията на горското стопанство. Инвентаризацията на ГВКС, свързани с наличието на редки, застрашени и изчезващи видове е продължителен процес излизащ извън рамките на един сезон. Препоръчва се базата данни за разпространението на тези ВКС да бъде постоянно актуализирана от персонала въз основа на периодични техни наблюдения.

ДГС Варна управлява територия от **24647,9 ха**, която обхваща момино плато, Франгенското плато и югоизточните части на Добруджанското плато. Разнообразието на релефа, почвените характеристики и климата обуславят значително биологично разнообразие. Горските екосистеми в района са много ценни в икономически, екологичен и социален аспект, тъй като поддържат богат растителен и животински свят и имат важни водорегулиращи, противоерозионни, рекреационни и естетически функции. Общата сертифицирана площ на стопанството е **22647,9 ха**.

Основната част от горите на територията на ДГС Варна са включени в различните категории ВКС. В някои случаи един и същи подотдел попада в повече от една консервационна стойност. Това прави гората в този подотдел особено значима за поддържане и повишаване на всички идентифицирани консервационни стойности. В такива случаи се прилагат препоръките и ограниченията за стопанисване и мониторинг, които имат най-строг режим по отношение на прилагането на горскостопанските дейности.

По време на процеса на идентификация на ГВКС за територията на ДГС Варна, екипът работи в тясно сътрудничество с ръководството на горскостопанската единица. Ръководният състав е преминал теоретично обучение за основните принципи по прилагането на методиката на Националното ръководство по определяне, управление и мониторинг на гори с висока консервационна стойност.

През периода на проучванията са проведени консултации с представители на местните власти и сдружения за определяне на значимите за местните общности горски територии и съгласуване на режимите за стопанисване. По време на срещите те са информирани за проучването и за основните принципи на горите с висока консервационна стойност и е потърсено тяхното мнение относно възможностите за прилагане.

Препоръчително е при промени в новия лесоустройствен проект на ДГС Варна да се интегрират резултатите от изследването и препоръчаните горскостопански мероприятия в него. Това ще допринесе за по-добро и екологосъобразно стопанисване на горските екосистеми в района.

ВКС 1. РАЗНООБРАЗИЕ ОТ ВИДОВЕ. КОНЦЕНТРАЦИИ НА БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ вкл. ЕНДЕМИЧНИ, РЕДКИ, ЗАЩИТЕНИ И ЗАСТРАШЕНИ ОТ ИЗЧЕЗВАНЕ ВИДОВЕ, С ГЛОБАЛНО, РЕГИОНАЛНО ИЛИ НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ.

При определянето на тази ВКС се прави оценка на управлението на ДГС – Варна, свързано с опазването на биологичното разнообразие и защитените територии и зони. Извършва се инвентаризация на важните за района видове с природозащитна стойност, както и въздействието на лесовъдските дейности върху тях и техните местообитания.

На национално ниво в ръководството за страната са определени следните компоненти:

- Защитени територии и защитени зони
- Застрашени, изчезващи и ендемични видове
- Критични концентрации на видове

ВКС 1.1 ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ

В България за ГВКС се смятат всички защитени територии, както следва:

1. Земи и гори от горския фонд (ЗГГФ) в резервати, поддържани резервати, национални паркове, защитени местности, природни забележителности, обявени по ЗЗТ;
2. ЗГГФ в природни паркове попадащи в зони предназначени за опазване на биологичното разнообразие определени с плановете за управление или паркоустройствените проекти по реда на Закона за горите (ЗГ);
3. ЗГГФ в природни паркове които нямат устройствени документи;
4. ЗГГФ попадащи в защитени зони обявени по реда на Закона за биологичното разнообразие (ЗБР).

На територията на ДГС Варна има обявени три защитени територии (ЗТ), които отговарят на т.1 от ВКС 1.1. По смисъла на Закона за защитените територии, категориите ЗТ са както следва: една е обявена за природна забележителност (ПЗ), две са обявени за защитени местности (ЗМ). Подробни данни за защитените територии в ДГС Варна са посочени в Таблица 1.

Таблица 1. Данни за защитените територии, попадащи в границите на ДГС Варна:

Заштитена територия	Площ /ха/	Отдел/ подотдел	Землище	Заповед за обявяване/ ограничения	Заповед за прекатегоризация	Цел на обявяване

Природна забележителност „Пещерите в местностите Горна Капладжа и Долна Капладжа“	8,0	Отдел 220	Белослав	Заповед №0032/11.01.1968г. Забранява се: Да се секат, кастрят, изкореняват и повреждат дървета и всякакъв вид растения. Забранява се всякакъв вид паша и лов в местноста, също така се забранява и разкриването на карieri и повреждането на естествения облик на местността и скалните образования в пещерите.		
Природен парк „Златни пясъци“	1320,7	Отдели 141-151	Варна, Аксаково, Балчик	Заповед №801/29.10.1979г. Забранява се взривяването, строителство на пътища, разкриването на карieri, провеждането на минногеоложки и други дейности, с които се поврежда или изменя ландшафта. Забранява се ловът и беспокоенето на птиците, както и изземването на яйцата и малките им. Забранява се залагането на отровни примамки. Забранява се пашата на домашни животни.	Заповед №278/10.04. 1981г Заповед №580/14.08. 2001г.	
Зашитена местност „Аладжа манастир“	17		Варна	Заповед №1537/22.11.1928г. Забранява се провеждането на сечи с изключение на санитарната сеч. Да се търми, риболовства или пали огън, както и движението по извън определените пътища. Да се преследват дивите животни, да се хващат и убиват, както и да се събират ларвите на насекомите, яйцата и гнездата на птиците или леговищата на животните, паша на домашни животни. Да се разкриват карieri, повреждат знаците, както и всякакви действия, които застрашават местността или изменят естественият облик.	Заповед №2132/03.02.19 43г. Заповед РД- 813/23.08. 2002г. на МОСТ	
Зашитена местност „Лиман в местността „Пашов дол“	5,2	Отдели 321/327	Аврен	Заповед №415/12.06.1979г. Забранява се провеждането на сечи с изключение на санитарната сеч. Забранява се всякакъв вид паша и лов в местноста, също така се забранява и разкриването на карieri и повреждането на естествения облик на местността и скалните образования, така и ана водния й режим. Повреждането на скалните образования и дразкането по стените на пещерата.	Заповед РД- 821/23.08.2002г.	
Зашитена местност	2,2	Отдел 320	Варна	Заповед № 534/25.09.1978г.	Заповед РД-	

"Находище на ракитник"				Забранява се провеждането на сечи с изключение на санитарната сеч. Забранява се всякакъв вид паща и лов в местноста, също така се забранява и разкриването на карieri и повреждането на естествения облик на местността.	818/23.08. 2002г.	
Заштитена местност „Петрича”	126,9		Белослав-с.Разделна	Заповед № 308/10.04.1986г. Забранява се строителството и разкриването на карieri в района, сечта в периода /от 01.03 до 15.08/, катеренето на скалите и пещерите. Забранява се също така ловът и залагането на всякакъв вид капани и примки.	Заповед РД-809/23.08. 2002г. на МОСВ	
Заштитена местност „Ятата”	3,3		Белослав,	Заповед № 694/23.07.1987г. Забранява се строителство, влизането с превозни средства в района на обекта, изхвърлянето на непричинени води от пречиствателната станция. Пашата, лова и друга дейност която би попречила на гнезденето.	Заповед РД-811/23.08. 2002г. на МОСВ	
Заштитена местност „Побити камани” (12 обособени териториални групи)	21,7		Аксаково, Белослав	Заповед № 12304/26.05.1937г. Забранява се провеждането на сечи с изключение на санитарната сеч. Забранява се всякакъв вид паща и лов в местноста, също така се забранява и разкриването на карieri и повреждането на естествения облик на местността. Повреждането на скалните образования и дразкането по стените на пещерата.	Заповед № 22517/15.12. 1938г. Заповед №3702/29.12.1972г. Заповед №258/17.07. 1995г. Заповед РД-817/23.08. 2002г, РМС №122/02.03.2007г.	
Заштитена местност „Ракитник”				Заповед № 534/25.09.1978 г. на КОПС при МС	Заповед № РД-818/23.08.2002г.	
Заштитена местност „Лонгоза”				Заповед № 391/25.04.1983 г. на КОПС при МС	Заповед № РД-315/12.05.2009г. на МОСВ	
Част от заштитена зона за опазване на на дивите птици BG0000191 “ Варненско-Белославско езеро”				Заповед № РД-128/10.02.2012 г. на МОСВ		
Част от заштитена зона за опазване на на дивите птици BG002082 “Батова”				Заповед № РД-129/10.02.2012 г. на МОСВ	Заповед № РД-81/28.01.2013 г. на МОСВ, Заповед № РД-389/07.07.2016 г. на МОСВ,	
Заштитена зона „Суха река”				PMC № 122/02.03.2007 г.		
Заштитена зона „Долината на река Батова”				PMC № 802/04.12.2007 г.		
Заштитена зона „Галата”				Заповед № РД-127/10.02.2012 г. на МОСВ, PMC № 802/04.12.2007 г.		
Заштитена зона „Комплекс Камчия”				Заповед № РД-354/03.05.2012 г. на МОСВ		
Заштитена зона „Камчия”				PMC № 802/04.12.2007 г.		
Заштитена местност „Лонгоза”				Заповед № РД-523/12.07.2007г.		

Списък на вековни дървета на територията на ДГС Варна

Вековни дървета	Заповед за обявяване	Землище/Местност	Години (г)	Височина (м)	Обиколка (м)
Дива круша (<i>Pyrus communis</i>)	Заповед № РД-420/10.07.2008г.	с. Доброглед	230	25	2,60
Чинар	Заповед №342/04.07.1978г.	м. Аладжа манастир	-	20	3.40

Съгласно последните действия по изграждането на Национална екологична мрежа „Натура 2000“ на територията на страната, към ВКС1.1. т.4 идентифицираните защитени зони по смисъла на Закона за биологичното разнообразие са:

- 33 „Долината на река Батова“ – BG0000102
- 33 „Галата“ – BG0000103
- 33 „Суха река“ – BG0000107
- 33 „Камчия“ – BG0000116
- 33 „Златни пясъци“ – BG0000118
- 33 „Побитите камъни“ – BG0000132
- 33 „Варненско-Белославски комплекс“ – BG0000622
- 33 „Варненско-Белославско езеро“ – BG0000191
- 33 „Комплекс Камчия“ – BG0002045
- 33 „Ятата“ – BG0002046
- 33 „Галата“ – BG0002060
- 33 „Батова“ – BG002082

В границите на единадесетте защитени зони от екологичната мрежа "Натура 2000" попада 17216,6 ха от площта на стопанството.

Поетите ангажименти на Р България по изпълнението на Директива 409/79 и Директива 92/43 и съгласно прякото действие на двете директиви, посочените по-горе защитени зони подлежат на превантивни мерки на опазване и защита. Предвидените лесовъдски дейности на териториите на защитените зони трябва стриктно да следват изискванията на Закона за биологичното разнообразие за превенция и поддържане на благоприятно природозащитно състояние на видове и местообитания.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 1.1

1. Да се извършват горскостопански дейности само съгласно Плановете за управление на защитените територии или зони, описани по-горе, и техните буферни зони.

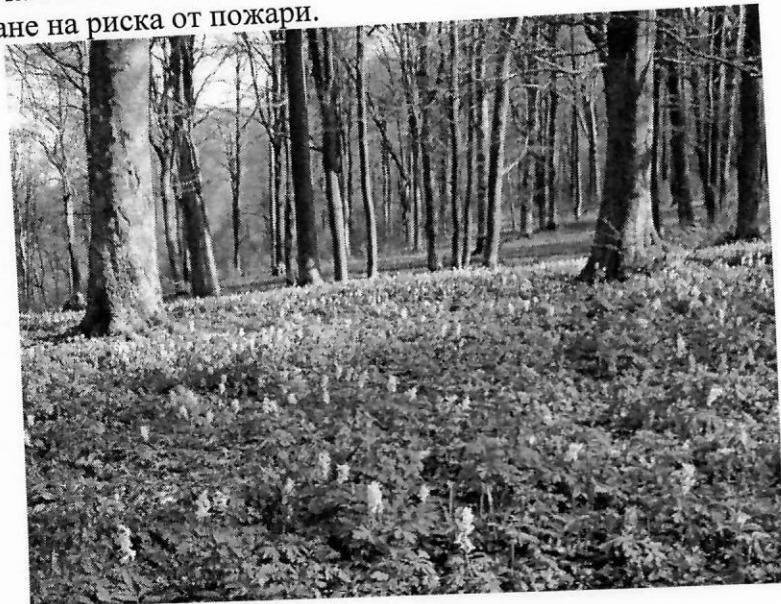
2. В случаите, когато няма приети планове за управление на съответните защитени територии или зони, до изготвянето на такива стопанисването се извършва съгласно ЗЗТ и заповедта за обявяване, като са в сила следните допълнителни ограничения: Не се извеждат голи сечи, с изключение в интензивните горски култури; Не се подменя основния дървесен вид. Да се определят стойностите, които се съхраняват със създаването на защитените територии или зони, посочени в целите в заповедите за обявяване и да се оценят доколко режимите и горскостопанските дейности запазват или увеличават тези стойности. Горските стопани трябва да са уверени, че в горскостопанската единица няма стопански практики, които оказват отрицателно въздействие върху съществуващи или предложени за обявяване защитени територии или зони.

3. Да се проверява периодично за създаването на нови защитени територии или зони, или за предложения за създаването им, които потенциално могат да бъдат повлияни от горскостопанските дейности.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 1.1

1. В плановете за управление на защитените територии или зони е посочена системата за мониторинг, който е необходимо да се извърши. Горските стопани трябва да идентифицират онези показатели, които касаят наблюдението върху горскостопанските дейности и да извършват мониторинга съгласно посочените схеми, срокове, критерии и методи на оценка.

2. В случаите когато няма приети планове за управление на съответните защитени територии или зони, стопанисващите гората трябва да влязат във връзка с управата на защитените територии или зони, служителите на които са длъжни да следят заедно с горските стопани за неблагоприятни въздействия върху ВКС на защитените територии. Съвместно с управленските органи на съответните територии или зони (или РИОСВ) трябва да се определи режима на мониторинг на стандартните процедури и индикаторите, с цел предотвратяване на отрицателните въздействия на дейностите в горскостопанската единица върху ВКС на защитените територии. За пример могат да се вземат въздействия върху количеството или качеството на водите, нарушаване на миграционни пътища на дивите животни, повишаване на риска от пожари.

ВКС 1.2 ЗАСТРАШЕНИ, ИЗЧЕЗВАЩИ И ЕНДЕМИЧНИ ВИДОВЕ

ВКС притежават териториите от горскостопанските единици, в които се среща всеки вид от *Приложение 1* към ръководството. Това са видове с толкова голяма консервационна значимост, че е достатъчно наличието на един такъв вид, постоянно обитаващ горскостопанската единица, за да представлява тя ГВКС. Всяка ЗГГФ, включваща местообитания на видовете, включени в *Приложение 1* към ръководството е ГВКС.

В тази консервационна стойност попадат както гори – находища на застрашени и изчезващи видове, така и гори с естествени характеристики, представляващи потенциално такова местообитание. Това се налага поради рядкостта на видовете, както и заради нуждата от опазване на местообитания от критично значение за тези и други видове. Видовете са посочени в Приложение 1 към Националното ръководство. Приложението е разработено въз основа на Червения списък на IUCN (1997) с използвани категории "критично застрашен" и "уязвим", Червената книга на НРБ, том I и II, Атлас на ендемичните растения в България. При теренните проучвания на територията на ДГС Варна бяха открити находища на видове, включени в Приложение 1. Дадени са конкретни за всеки вид указания за стопанисване и мониторинг.

**Растителни видове с разпространение на територията на ДГС Варна включени в Приложение 1
към Националното ръководство**

1. Черноморска ведрица (Понтийска ведрица) (*Fritillaria pontica* Wahl.)

Многогодишно тревисто луковично растение с дълбоко триръбести стъбла, високо 20-50 см, геофит. Листата са ланцетни, разположени от средата нагоре по стъблото, срещуположни или по три в прешлени. Цветовете са единични, с прост околоцветник от широкозвънчевидно венче с бледо виненочервен ръб и широка зелена ивица и три прицветни листа в прешлен., наведени на долу, дълги 2,5-3,5 см и широки 1-1,5 см. Цъфти в периода март – април, а плодоноси от юни до юли. Размножава се семенно и вегетативно. Среща се в широколистни и смесени планински и низинни гори и храсталаци в Източна и Южна България.

ЗАПЛАХИ: Видът е защитен и е включен в ЗБР, в Червена книга на Н.Р. България (Велчев и др. 1984) с категория „рядък“. Български субендемит. Среща се в различни части на ДГС Варна.

Основна опасност за съществуването на вида е унищожаването на местообитанията на вида от брането цветовете на растението от туристи, нанасяне на механични повреди на индивидите по време на горскостопанска дейност, курортно строителство, както и от пашата на селскостопански добитък.

МЕРКИ: Да бъде преустановена сечта при цъфтеж в радиус 50 м от находището на растението, да се следи за опасността от туристи с цел бране на растението и да не се допуска паша на животни на местата където се среща.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 1.2

1. Необходимо е извършването на периодични консултации със специалисти за установяване на потенциалното присъствие на малко познати, но застрашени, изчезващи или ендемични видове на територията на горскостопанска единица.
2. За всеки вид с висока консервационна стойност (ВКС) да се определи ключовата информация. Тя трябва да включва: сегашно състояние (популация и разпространение) в страната и в локален контекст (в някои случаи, видове с по-ниско консервационно значение може да са важни в локален контекст); основни тенденции и заплахи; въздействия на стопанисването. Информацията трябва да се отнася за конкретната ГВКС, но трябва да се съобразява и с другите места в района където се среща вида.
3. В зоните, определени съгласно правовете посочени в Приложение 1 се извършват само мероприятията, предвидени в Националните планове за действие на вида (НПДВ), където са налични.
4. При липса на НПДВ за вида, заради който е определена конкретната ВКС, до утвърждаването на такъв се изготвя план за стопанисване на ГВКС, който се съобразява със специфичните изисквания на идентифицираните ВКС. Планът за стопанисване се изготвя създаването на експерт по съответния на конкретната ВКС вид. Трябва да се задължително с участие на експерт по съответния на конкретната ВКС вид. Трябва да се изготвят специфични предложения за стопанисване за всяка територия носеща ВКС (с наличие на някой от индикаторните видове). Да се изготви дългосрочен план за стопанисване на всяка ГВКС, който се съобразява със специфичните изисквания на идентифицираните

индикаторни видове с ВКС, основано на оценка и категоризиране на местообитанията. Възможностите за стопанисване включват, но не се ограничават до: мерки за възстановяване; активно стопанисване; строга защита. Например, може да се окаже удачно да се отбележат и вземат предвид при планирането и стопанисването i) Някои ключови защитени територии; (ii) Територии, които поддържат свързаността на ландшафтно ниво; (iii) Територии, които осигуряват запазването на определени свойства на местообитанията, например наличие на стояща мъртва дървесина и храсталести дървета или опазване на крайречни зони.] В контекста на стопанисваната ГВКС могат да възникнат и други възможности. Препоръчително е да се направи консултация със специалисти в процеса на инвентаризация и планиране на стопанисването на ГВКС.] Предложението за стопанисване трябва да се интегрират в по-широкия процес на планиране. Горските стопани трябва да са уверени, че мерките действително се прилагат, например чрез смяна на процедурите на действие и провеждане на обучение, което да осигури спазването на промените. Обучението да е насочено към персонала, който участва в горскостопанските мероприятия. Обучението трябва да запознава с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за опазване и повишаване на тези стойности.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 1.2

1. Трябва да се разработят индикатори и план за провеждане на мониторинг и те да се прилагат на практика. Примери за ключови индикатори за мониторинг: –(i) Специфични популации на диви видове и тенденции на разпространението им в горското стопанство; (ii) Запазване на обхвата, качеството и свързаността на местообитанията; (iii) Проверка на планирането преди предприемането на действия; (iv) Други количествени данни, например получаване на информация за ловуването от горските стражари.

2. Горският стопанин трябва да е запознат с промените в опазването на ВКС на ландшафтно и национално ниво.¹⁸

3. Когато ВКС включва части от естествени екосистеми, които се намират в значително променен ландшафт, трябва да се провежда мониторинг на признаките, които помагат за запазване на тези ВКС в границите на ландшафта (например коридори и буферни зони).

2. Снежно кокиче (*Galanthus nivalis* L.)

Кокиче, Обикновено кокиче, Снежно кокиче, Снежниче (*Galanthus nivalis*) представлява многогодишно луковично растение, класифициращо се към семейство Кокичеви (Amaryllidaceae). Растението може да се срещне и с имената: Снежно кокиче и Снежниче. Записано е в нашата Червена книга, като застрашен вид и във Вашингтонската конвенция - CITES. Обикновеното кокиче израства на височина до около 20 см. Развива размножителен, подземен орган луковица. Листата са линейни, дълги около 15 см, широки около 1,5 см, сплеснати, със заоблен връх. Имат успоредно жилкуване и нямат дръжки. Оцветени са в различни нюанси на зеленото и сиво-зеленото. Цветовете са едри, разположени на върха на стъблото. Състоят се от шест венчелистчета, като три от тях са свободни, а в средата им са разположени другите три, но сраствали и притежаващи по едно зелено-жълто петно във връхната си част. Тичинките са шест. Кокичето цъфти от февруари месец до първа пролет.

Заплахи: Числеността на снежното кокиче бързо намалява. То е едно от най-масово браните и продавани цветя. Освен това голяма част от местообитанията му са заплашени от застрояване и унищожаване.

Мерки: Да бъде преустановена сечта при цъфтеж в радиус 50 м от находището на растението, да се следи за опасността от туристи с цел бране на растението и да не се допуска паша на животни на местата където се среща.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на находищата на вида на територията на ДГС Варна са наблюдавани в отели 305/д, 306/а, 307/а, 307/б и други райони на стопанството. При провеждане на лесовъдските мероприятия да се внимава да не се нанасят механични повреди на луковичното растение на кокичето. При установяването наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. Склопеността да не пада под 0,5.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находищата на вида (ежегодно) – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Други растителни видове с локална природозащитна стойност

1. Лудо биле (*Atropa bella-donna* L.)

Многогодишно тревисто растение, хемикриптофит. Стъблото е високо 0,5-1,5 до 2 м. Листата са прости, целокрайни. Цветовете са единични, по-рядко по два на влакнести дръжки. Чашката е 5-делна. Венчето при отвора на венечната тръбица е звънчевидно или тръбесто-звънчевидно, кафяводелна. Плодът е лъскава, черна, кръгла ягода. Месестата част обикновенно е виолетово или зеленикаво. Плодът е лъскава, черна, кръгла ягода. Месестата част обикновено е виолетово или зеленикаво. Плодът е лъскава, черна, кръгла ягода. Среща се из сенчести червеникавопурпурна. Цъфти от май до юли, плодоноси август-септември. Среща се из сенчести гори, сечища и храсталаци главно в букови, дъбови и габърови съобщества.

Видат е в Червена книга на Н.Р. България с категория „рядък“ (Велчев и др. 1984).

Видът е в Червена книга на Н.И. Влахарци
Среща се в различни части на ДГС Варна.

Багрицата, тъй като растението има лечебни свойства.

Заплахи: Основната опасност е от билкарите. Масовото отстраниране стъпващо на билката.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на находищата на вида на територията на ДГС Варна. При провеждане на лесовъдските мероприятия да се внимава да не се нанасят механични повреди на индивидите на Беладоната. При установяването наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. Склопеността да не пада под 0,5.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находищата на вида (ежегодно) – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

2. Горска съсънка (*Anemone sylvestris L.*)

Многогодишно тревисто растение с добре развито цилиндрично коренище, гъсто покрито с останки от листа. Цветното стъбло еоко 30 см високо. Приосновните листа са няколко или многобройни, на дълги дръжки, гъсто бяло влакнести. Стъбловите листа са 3, събрани в прешлен, от което излизат няколко листа. Цветовете са еднични. Околоцветникът е съставен от 5-10 бели, отвън влакнести венчелистчета. Плодът е сух сборен, съствен от многобройни орехчета. Цъфтежът е през април-май, плодоносенето през юли-септември. Среща се по сухи тревисти каменливи места в храсталаци и в окрайнините на горите, обикновено на варовик.

Видът е включен в Червена книга на Н.Р. България (Велчев и др. 1984) с категория „застрашен“. Среща се изключително рядко в различни части на ДГС Варна.

Заплахи: Заплахите за вида са свързани с непосредствено унищожаване на растенията поради смачкване, опасване на надземните части от домашни животни. Събира се от туристите като растение с висока декоративна стойност.

Мерки: Ограничаване на достъпа до находищата на растението и ограничаване на стопанска дейност в радиус от 50 м. при идентифициране по време на цъвтеж.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находища на вида в границите на горското стопанство. Дейностите могат да се извършват от служителите на ДГС Варна. При установяването на наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди и здравословно състояние на популацията за всяка горскостопанска единица.

3. Червен (красив) божур (*Paeonia peregrina* Mill.)

Многогодишно тревисто растение с късо коренище и вретеновидно надебелени, грудковидни корени. Стъблата са 50 - 90 см. високи, набраздени, гладки неразклонени. Листата са последователни, 2 пъти пересто или тройно наделени с тясно елипсовидни крайни дялове. Цветът е с пет листна чашка с 8-12 венечни листа, многобройни тичинки и много плодници. Венчелистчетата са тъмно- или светлочервени, по-рядко розови. Плодът е сборен, съставен от 2-3 кадифено мъхести мехунки, всяка с по няколко черни, лъскави семена. Цъфти през май – юни, а плодоноси през юни-юли. Расте из храсталаци и редки гори по каменисти и тревисти места из цялата страна до към 1000 м надморска височина.

Видът е включен в Червена книга на Н.Р. България (Велчев и др. 1984) с категория „рядък“. Среща се на цялата територия на ДГС Варна.

Заплахи: Разораването на пасищата и свръхексплоатацията

Мерки: Ограничаване на човешката дейност в районите с концентрация на растението.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находища на вида в границите на горското стопанство. Дейностите могат да се извършват от служителите на ДГС Варна. При установяването на наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. Склопеността да не пада под 0,5.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди и здравословно състояние на популацията за всяка горскостопанска единица.

4. Многоцветна момкова сълза (*Polygonatum multiflorum* (L.) All.)

Многогодишно тревисто растение с хоризонтално коренище. Цветоносното стебло е изправено, 10-50 см високо, ръбесто, голо. Листата последователни в 2 реда, продългувато елиптични, с ясно изпъкнали дъговидни жилки. Цветовете по 1-2 в пазвите на листата, на дръжки, увиснали. Плодът-черносиня ягода. Цъфти април-юни.

Расте из храсталаци и широколистни гори в предпланинските райони до 1000 м надморска височина. Среща се на цялата територия на ДГС Варна.

Заплахи: Заплахите за вида са

свързани с непосредствено унищожаване на растенията поради смачкване, опасване на надземните части от домашни животни. Събира се от туристите като растение с висока декоративна стойност.

Мерки: Ограничаване на човешката дейност в районите с концентрация на растението.

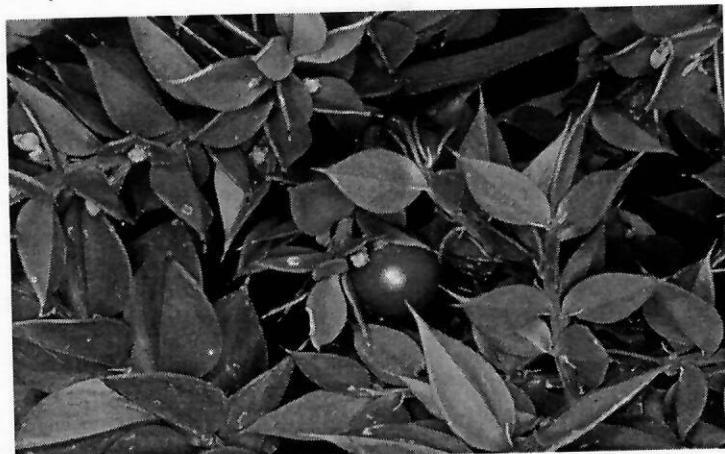
ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на находищата на вида. Дейностите могат да се извършват от служителите на ДГС Варна. Планираните сечи в насаждения с концентрация на индивиди на вида се извеждат през периода октомври-март. При провеждане на лесовъдски мероприятия се внимава да не се нанасят механични повреди на индивидите на редрица. Има документация за обявена ЗМ.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

5. Бодлив залист (*Ruscus aculeatus L.*)

Вечнозелено храстовидно растение. Достига на височина от 30 до 60 см. Притежава силно разклонено стъбло и пълзящо коренище. Крайните клонки на стъблото са плоски и с ланцетна форма, като на върха са бодливо заострени. Върху тях се разполагат недоразвитите листа, които имат вид на люспици. Цветовете са еднополови, двудомни и са по един или няколко по протежение на листовидните клонки в пазвата на едва забележим околоцветник. Бодливият залист цъфти през периода март – април; а плодоноси през септември-октомври.

Разпространено в сенчестите широколистни гори и храсталаци на предпланинските и ниските планински райони у нас. В пределите на България може да достигне до надморска височина от 900 m, като е смятан за рядко и събирането му е забранено.

Среща се в различни части на ДГС Варна.

Заплахи: Прекомерен добив.

Мерки: Забранява се събирането на растението от естествените му находища, освен малки количества за лични нужди.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на находищата на вида в границите на ДГС Варна. При провеждане на лесовъдските мероприятия да не се нанасят механични повреди на индивидите. При извоза на дървесина не се преминава през местата с концентрация на вида.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

**Животински видове включени в Приложение 1 към Националното ръководство,
установени на територията на ТП ДГС „Варна”**

1. Бял щъркел (*Ciconia ciconia*)

Видът е синантропен и гнезди в селища или в непосредствена близост до тях. Изгражда гнездата си върху комини, стълбове от електропреносната мрежа, покриви, паметници и все по-рядко върху стари изсъхнали дървета. Гнездото е с големи размери, ежегодно се ремонтира и освен за гнездене на белия щъркел служи за подслон на други видове дребни птици. Образува постоянни двойки, които ежегодно отглеждат по едно поколение от 1 до 6 малки. Малките за няколко месеца укрепват и отлитат с родителите си при есенната миграцията на юг. Макар и добре познат, поради близкото си съжителство с человека, белият щъркел е изключително чувствителен вид.

Застрашен вид, включен в „Червена книга на България.

На територията на ДГС Варна е регистриран през гнездовия период.

Заплахи: Приоритетен за опазване вид, защитен на територията на цялата страна. Основна заплаха е химизацията на селското стопанство, което го лишава от храна, и смъртността от токови удари по необезопасени електрически стълбове.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазване чистотата на реките и рибните ресурси. Осигуряване на зони на спокойствие около гнездата и местата за хранене. В отделите, където е установен вида през гнездовия период, да не се извеждат сечи с интензивност над 10%. В случаите на установени гнезда да не се провеждат сечи или други горскостопански мероприятия в радиус от 500 м около гнездото през гнездовия период (1.02 - 31.08) и 250 м. извън този период.

Да не се допускат сечи на естествена крайречна дървесна растителност.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Необходимо е да се записват всички наблюдения на вида през гнездовия период и да се следи за евентуални концентрации на вида по течението на реките и в други райони по време на миграционния период.

2. Горски бекас (*Scolopax rusticola* L.)

Като прелетна птица преминава през март-април, а наесен – през септември, но главно през октомври, като редовно зимува в по-топлите и малоснежни райони на страната. През време на прелета обитава по-влажни места в окрайнини на гори, поляни, места с единични групи дървета и храсти, разсадници, обрасли мочурища и околности на водоеми. У нас е много рядък гнездещ вид, разпространен главно в Рила, Пирин, Родопите и Стара планина, по-рядко – и в Странджа. През последните 50 години е драстично намалял у нас както като гнездещ, така и като мигриращ вид.

Рядък вид, включен в „Червена книга на България, том 2.

На територията на ДГС Варна е регистриран през гнездовия период.

Заплахи: Интензификация на горското стопанство, изсичане на старите планински гори, прекомерен лов, беспокойство през периода на размножаване.

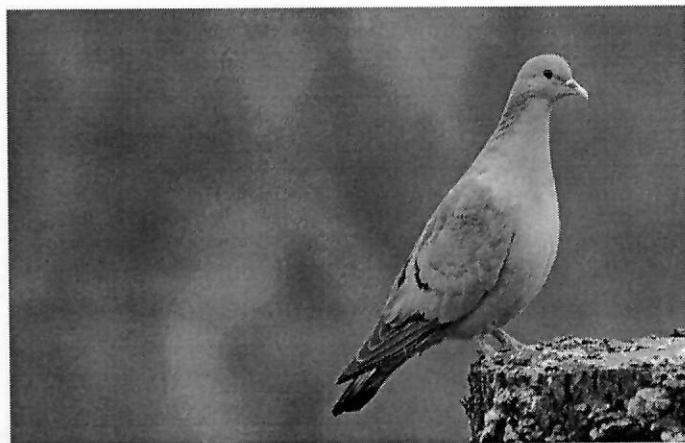
ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазването на старите широколистни гори е от първостепенно значение за бекаса. На територията, където е установен да не се извършват сечи.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се проведе специализирано търсене за евентуални гнездовища на вида на територията на ДГС Варна. Най-подходящ за регистрирането на токуващи птици е е периода март-април и при установяване на такива, локализирания район да се опази от човешки дейности доколкото това е възможно.

3. Гълъб хралупар (*Columba oenas L.*)

Обитава разнообразни по видов състав стари широколистни, а също смесени буково-иглолистни гори, понякога и скалисти места. Гнезди в хралупи на дървета, много рядко и в скални дупки. **Застрашен вид, включен в „Червена книга на България, том 2, стр. 121“.** У нас е пред прага на изчезване като гнездещ, с катастрофално намаляваща численост! Силно зависим от наличието на стари гори с големи хралупести дървета. Среща се в различни части на ДГС Варна.

Заплахи: Изсичането на старите гори, конкуренция, антропогенен натиск и загуба на хранителна база. Тясно специализиран вид към храна и местообитание.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да не се провеждат горскостопански дейности в отделите, където е установен вида /с изключение на сечи в горските култури/. За периода от 01.01 до 30.06 зоната на спокойствие около гнездовището следва да бъде от 500 м, а от 01.07 до 31.12 зоната – 250 м. Да се опазват старите хралупести дървета, дори и в горски участъци с по-млада гора. Да се обособяват допълнителни гори в фаза на старост.

В съседните отделите/подотделите/, граничещи с тези , където е установен вида не се провеждат сечи в периода 1 март- 31 юли. Турнусът на сеч на тези насаждения се увеличава поне с един клас на възраст. Лесовъдската намеса трябва да цели създаване на разновъзрастна структура на гората, което предполага използване на дългосрочни сечи (группово-постепенна, группово-изборна). Интензивността на намесата е не повече от 10% от запаса, като площта на отваряните възстановителни пространства е не по-голяма от един път височината на дървостоя. Задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признания на заболяване и гнилота. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия). В отделите не се допуска провеждането на санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса с изключение на големи природни нарушения (ветровали, снеголоми). Определен брой съхнещи, хралупести дървета дори се оставят и извън картираните отдели!

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се установи евентуалната численост и разпространение на вида на територията на ДГС Варна през гнездовия период и евентуалните места на концентрация през есенно-зимния период.

4. Червеногуша мухоловка (*Ficedula parva*)

Много рядък вид врабчоподобна птица у нас. Включена в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС и в новата Червена книга на България. Гнезди в спорадично в стари букови гори, главно в Стара планина. Среща се изключително рядко в различни части на ДГС Варна.

Заплахи: Интензификация на горското стопанство, изсичане на старите букови гори.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите, в които е установен вида не трябва да се извеждат сечи /с изключение на сечи в горски култури/. В съседните отдели трябва да цели създаване на разновъзрастна структура на гората, което предполага използване на дългосрочни сечи (групово-постепенна, групово-изборна). Интензивността на намесата и тези отдели да бъде не повече от 15% от запаса, като площта на отваряните възобновителни пространства е не по-голяма от един път височината на дървостоя. Задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признания на заболяване и гнилота. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия). В отделите не се допуска провеждането на санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса с изключение на големи природни нарушения (ветровали, снеголоми). Определен брой съхнещи, хралупести дървета дори се оставят и извън картираните отдели!

Поставяне на изкуствени къщички за подпомагане на гнезденето в горски участъци в които липсват хралупести дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Допълнителни проучвания за прецизиране разпространението и числеността на вида в района.

**Други животински видове с природозашитно значение, установени на територията на ТП
ДГС "Варна"**

1. Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*)

Гръбният панцер (карпаксът) е жълтеникав с черни петна, коремният (пластронът) – жълтеникав до светломаслиненозелен. Главата, шията и крайниците са мътнозеленикави и жълто кафеави. На задната страна на бедрата ма по една конична рогова брадавица. На дължина достига до 30 см. Обитава най-често сухи припечни карстови терени. Зимата прекарва в сън, като се заравя в дупки. Размножава се през март-април. През юни-юли женската изравя с крайниците си трапчинки и снася 2-8 яйца. В един сезон женската снася яйца три пъти, така че една женска снася средно по 16 яйца. Инкубацията им продължава около 2-3 месеца. Храни се с треви, листа, плодове, понякога със земни червеи, охлюви и др. Среща се в различни части на ДГС Варна.

Заплахи: Събиране, местене или убиване на индивидите от вида. Пожари и разораване на опожарените територии. Почистване на храстите в екотонните зони.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазване на високостъблените дъбови и букови гори главно с южни изложения и на храсталациите е от ключово значение за вида. Също така не бива да се употребяват химически средства за защита в селското и горското стопанство. Случайте на бракониерски улов на костенурки да се наказват строго, както е предвидено по ЗБР. Да не се допуска палене на стърнищата. Да не се разширява съществено съществуващата асфалтирана пътна инфраструктура, защото много често животни от този вид загиват по пътищата.

2. Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*)

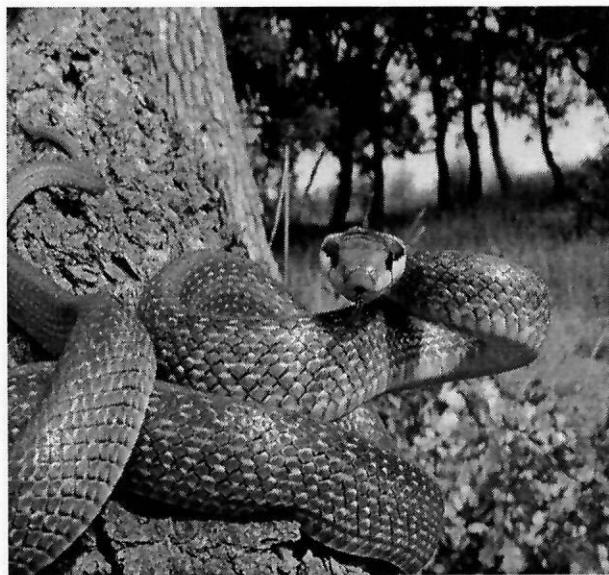
По външен вид наподобява шипобедрената костенурка, но на задната страна на бедрата няма брадавици и опашката накрая завършва с рогов шип. На дължина достига 37 см, маса – 6,5 кг. Начинът ѝ на живот е както на шипобедрената костенурка. Среща се в различни части на ДГС Варна.

Заплахи: Събиране, местене или убиване на индивидите от вида. Пожари и разораване на опожарените територии. Почистване на храстите в екотонните зони.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазване на високостъблените дъбови и букови гори главно с южни изложения и на храсталациите е от ключово значение за вида. Също така не бива да се употребяват химически средства за защита в селското и горското стопанство. Случайте на бракониерски улов на костенурки да се санкционират, както е предвидено по ЗБР. Да не се допуска палене на стърнищата. Да не се разширява съществено съществуващата асфалтирана пътна инфраструктура, защото много често животни от този вид загиват по пътищата.

3. Смок мишкар (*Elaphe longissima longissima Laurenti*)

Обитава предимно влажни места из широколистни гори или мезофилни ливади с храстова растителност, понякога на скалисти терени. Копулацията е в края на май до средата на юни. Снася 2-10 яйца в края на юни до първото десетдневие на юли, най-често в хралупи и други места с гниеща дървесина. Половата зрелост настъпва на третата пролет. В ДГС Варна се среща сравнително често в по-ниските гори, заети от дъб, липа, габър и келяв габър.

Застрашен вид, включен в „Червена книга на България, том 2, стр. 39”. Среща се в различни части на ДГС Варна.

Заплахи: Събиране, местене или убиване на индивидите от вида. Разораване на опожарени територии. Почистване на храстите в екотонните зони.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да не се допускат пожари и палене на стърнищата. Да не се използват химически средства за защита в горското стопанство в районите в които е известно, че обитава вида. Да се преустановят голите сечи в дъбовите и габърови гори на територията на ДГС Варна, които променят харектара на местообитанието. Да не се убиват змиите – те са полезни помощници на человека в борбата с мишките, полевките и плъховете.

4. Сив кълвач (*Picus canus*)

Рядък и бързо намаляващ вид у нас, включен в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС, включен и в новата Червена книга на България (под печат). Обитава стари букови, дъбови, крайречни и смесени гори. Среща се в различни части на ДГС Варна.

Заплахи: Намаляване на площта на старите гори. Конкуренция от други видове кълвачи, антропогенен натиск и загуба на хранителна база. Тясно специализиран вид към храна и местообитание.

Мерки: Да се обособяват гори във фаза на старост в отдели в които видът е установен като гнездящ. Да се запазват старите хралупати дървета. Минимизиране на санитарните сечи в старите гори.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В посочените отдели и подотдели, където видът гнезди да не се допускат никакви сечи с интензивност над 10%. При провеждане на лесовъдски мероприятия да се осигури запазването дървета старите дървета/”баби”, на дървета с хралупи, острови на старостта, мъртва дървесина и умиращи дървета.

В посочените отдели да се отделят повече гори в фаза на старост.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние.

5. Среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*)

Рядък и бързо намаляващ вид у нас, включен в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС. Обитава стари дъбови, букови, габърови, липови и крайречни гори. Среща се в различни части на ДГС Варна.

Заплахи: Изсичането на старите гори, конкуренция от други видове кълвачи, антропогенен натиск и загуба на хранителна база. Тясно специализиран вид към храна и местообитание.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В посочените отдели и подотдели, където видът гнезди да не се допускат никакви сечи с интензивност над 10%. При провеждане на лесовъдски мероприятия да се осигури запазването дървета старите дървета/”баби”, на дървета с хралупи, острови на старостта, мъртва дървесина и умиращи дървета.

В посочените отдели да се отделят повече гори в фаза на старост.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние.

6. Черен кълвач (*Dryocopus martius*)

Обитава стари букови, иглолистни и смесени планински гори до горната им граница; по-рядко нископланински и равнинни гори. Гнезди в стари дървета с хралупи. Най-рано брачни прояви са установени в началото на март, а напуснали гнездото малки в началото на май. Люпилото е от 4-5 яйца, мътненето продължава 12-14 дни, а престоят на малките в гнездото 24-28 дни. При загуба на първото люпило прави второ люпило. В стари гори гнездовият участък обхваща 100-300 ха, а в горите с малко количество стари и умиращи дървета – 1000-1600 ха.

Рядък вид, включен в „Червена книга на България“ и в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС. Среща се изключително рядко на територията на ДГС Варна.

Заплахи: Изсичането на старите гори, конкуренция от други видове кълвачи, антропогенен натиск и загуба на хранителна база. Тясно специализиран вид към храна и местообитание.

Мерки: Да се обособяват гори във фаза на старост в отдели, в които видът е установлен като гнездящ. Да се запазват старите хралупати дървета. Минимизиране на санитарните сечи в старите гори. Опазване на мравуняците на червената горска мравка.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В посочените отдели и подотдели, където видът гнезди да не се допускат никакви сечи с интензивност над 10%. При провеждане на лесовъдски мероприятия да се осигури запазването дървета старите дървета/”баби”, на дървета с хралупи, острови на старостта, мъртва дървесина и умиращи дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние.

7. Осояд (*Pernis apivorus*)

Обитава разнообразни стари гори, най-често дъбови и иглолистни, а също букови в съседство с поляни и ливади от морското равнище до около 1800 м н.в. Гнездото е добре скрито в основата на страничен клон на височина 10-20 м. **Застрашен вид**, включен в „Червена книга на България, том 2 и Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС. Храни се главно с ципокрили насекоми – оси, пчели и др. Среща се в различни части на ДГС Варна.

Заплахи: Намаляването на старите гори и беспокойство. Използването на пестициди в селското и горско стопанство.

Мерки: В отделите, където са установени двойки през гнездовия период, да се не се извеждат интензивни сечи – с интензивност над 10% /освен в горските култури попадащи в изброените отели/. Ограничаване на ползването в затворените горски.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите, където са е установени двойки през гнездовия период, да се не се извеждат интензивни сечи – с интензивност над 10% /освен в горските култури попадащи в изброените отели/. Около идентифицирани гнезда да не се провеждат сечи в радиус от 500 м около гнездото през гнездовия период от 1.04 до 31.07. Извън този период зоната около гнездото в която не се водят сечи е с радиус не по-малък от 250 м.

Опазване на старите клонести дървета, които предоставят гнездова база на вида. Да не се допуска унищожаване на пасища и ливади. Да се прекрати непрестанното палене на стърнища и да се провеждат мероприятия за превенция на горските пожари.

Да се оставят повече гори в фаза на старост и в дъбовата зона на ДГС Варна.

В никакъв случай да не се използват инсектициди в горското стопанство в отделите в които попадат гнездовите и ловните територии на вида.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездата на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние, гнездови успех и евентуални заплахи. У нас е прелетен –идва в края на април и отлиза до края на септември. Наблюденията в периода от края на май до края на юли се отнасят за местните гнездещи птици.

7. Бухал (*Bubo bubo* L.)

Обитава скалисти терени, проломи, рядко в стари широколистни гори и обрасли с гъста растителност места. Среща се предимно в равнините и ниските планини. Брачният период започва през януари-февруари. Гнезди в скални пукнатини и надвеси, на земята и рядко в хралупи на дървета или стари гнезда на дневни грабливи птици на дървета. Не строи гнезда, снася в някоя ниша или ямка на скален корниз или малка пещеричка. В края на март снася 2-4 яйца. Малките започват да летят през юли. Застрашен вид, включен в „Червена книга на България/ново издание/ и в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС. Храни се с разнообразни животни- зайци, дребни лисици и порове, таралежки, гризачи, птици, вкл други нощи и дневни грабливи птици и чапли и др. Среща се единично на територията на ДГС Варна.

Заплахи: Изсичането на горите във фаза на старост.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

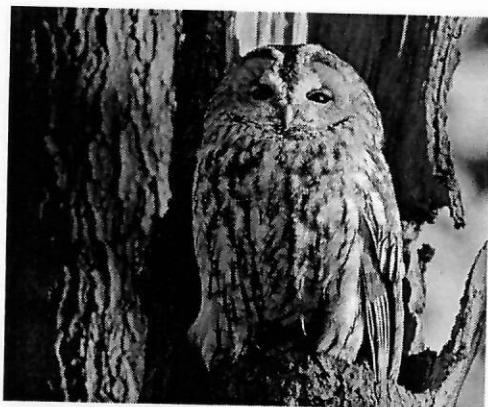
В зоните с установено гнездене на вида да се осигури зона на спокойствие без сечи според указанията в Ръководството (от 01.01 до 30.06 - зона 500 м около гнездото) и (от 01.07 до 31.12 - зона 250-350 м). Под скали с установено гнездене на вида да не се извеждат сечи в радиус от 500 м от скалите. Да не се провеждат санитарни сечи в подотелите, в които е установлен вид, освен в случаите на големи природни нарушения. Санитарните сечи лишават вида от дървета за гнездене и затова в гората трябва да се оставят определен брой съхнешци, хралупести дървета дори и извън картирани отели!

Да не се допуска застрояване, изграждане на спортни съоръжения и фрагментиране на горските местообитания в тези отели и влизост до тях.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние. Видът е постоянен. Пее активно от януари до май и през есента- септември- октомври и в тези периоди и най-лесно да бъде регистриран.

9. Горска улулица (*Strix aluco*)

Зашитен вид. Включен е в приложение III на ЗБР.

Обитава стари широколистни, смесени и по-рядко иглолистни гори, богати на храсталести изсъхнали дървета. Среща се предимно в нископланинската зона, по-малоброен в равнините и във високопланинските райони. Храни се с разнообразни животни, най-вече дребни горски гризачи и насекомоядни, но също различни птици, земноводни, безгръбначни, риба и раки. Среща се единично на територията на ДГС Варна.

Заплахи: Изсичане на горите във фаза на старост.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите с установено гнездене на вида да не се извеждат сечи с интензивност над 15%. Да не се провеждат санитарни сечи в подотелите, в които е установлен видът, освен в случаите на големи природни нарушения. Санитарните сечи лишават вида от дървета за гнездене и затова в гората трябва да се оставят определен брой съхнещи, храсталести дървета дори и извън картираните отели! Около установени заети храстали да не се провеждат сечи в радиус от 500 м. през гнездовия период (1.02.-31.07.) и 250 м. извън него. Да не се допуска застрояване, изграждане на спортни съоръжения и фрагментиране на горските местообитания в близост до тях.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние. Видът е постоянен. Пее активно от януари до май и през есента-септември-октомври и в тези периоди и най-лесно да бъде регистриран.

10. Горска ушата сова (*Asio otus*)

Зашитен вид, среща се във всякакви типове гори- иглолистни, широколистни и смесени, в равнини, низини и планини, в крайречни гори и групи дървета сред полето и дори на единични дървета, нерядко и в паркове.

Постоянен вид, през зимата се групира на големи ята, които денуват винаги на едни и същи дървета, с години. Най-често това са иглолистни дървета в клоните на които птиците са незабележими. Нерядко зимните концентрации са в селища или в окрайнините им.

Храни се с разнообразни животни - най-вече мишевидни гризачи, но също птици, насекомоядни и др. Среща се рядко на територията на ДГС Варна.

Включен е в приложение III на ЗБР.

Заплахи: Бракониерство по време на зимния сезон когато се сабират на ята. Безпокойство по време на брачния период, застрояването.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В подотдели с установено гнездене или зимуване на вида да се осигури зона на спокойствие без сечи - зона 500 м около гнездото или зимувката.

Да не се допуска застрояване, изграждане на спортни съоръжения и фрагментиране на горските местообитания в тези отели и влизост до тях.

Да не се допуска безпокойство на зимувките.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние. Видът е постоянен. Пее активно от края на февруари до май, когато е най-лесно да бъде регистриран..

11. Козодой (*Caprimulgus europaeus*)

Козодоят е застрашен вид, включен в Приложение 1 на Директивата за птиците.

Нощна птица с бърз и безшумен полет, която лови насекоми във въздуха, но понякога се храни и на земята, разнообразявайки диетата си с червеи, охлюви, дребни жабчета и др. След залез издава присъствието си с характерен монотонен механичен звук, наподобяващ монотонно жабешко крякане, заради което в съчетание с външността си е наричан още летяща жаба. Издава и редица други звуци, които през брачния период са съпроводени с маневрен полет и шумно припляскване с криле. През деня лежи неподвижно на земята или кацнал на дебел хоризонтален клон и благодарение на отличния си камуфлаж е почти незабележим. Обитава гори, но се среща и в открити местности с храстова растителност, дори и в полупустинни райони. Среща се единично на територията на ДГС Варна.

Заплахи: Загубата на подходящи местообитания места за хранене и места за размножаване. Изграждането на жилищни комплекси и пътища в близост до местообитанията, използването на пестициди и намаляването на хранителната база.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Лесовъдската намеса трябва да цели създаване на разновъзрастна структура на гората, което предполага използване на дългосрочни сечи (группово-постепенна, групово-изборна). Задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признания на заболяване и гнилота. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия).

Да се избягва химическо третиране на горите за борба с вредители!

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Допълнителни проучвания за прецизиране разпространението и числеността на вида в района. Картиране на наличните гнездови двойки.

12. Полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*)

Много рядък вид пойна птица, гнезди у нас основно в Източна България.

Световно застрашен вид. Защитен у нас. Включен в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС и в новата Червена книга на България. Гнезди главно в стари, храсталести широколистни гори, обикновено в долове със стара букова, дъбова или габърова гора. Гнезди в храсталки и полухрасталки. Среща се единично на територията на ДГС Варна.

Заплахи: Интензификация на горското стопанство, изсичане на равнинните дъбови и крайречните гори.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В подотделите, където е установен вида да не се извеждат никакви сечи. В отделите, където е посочен вида да не се извеждат сечи с интензивност над 10% от насаждението, като при това се оставят всички дървета от възрастовите класове над 100 г.

Задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с храсталки, както и дървета с видими признания на заболяване и гнилота. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия). В отделите не се допуска провеждането на санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса с изключение на големи природни нарушения (ветровали, снеголомии). Определен брой съхнещи, храсталести дървета дори се оставят и извън картираните отели!

В посочените отели да се отделят повече гори в фаза на старост.

Поставяне на изкуствени къщички за подпомагане на гнезденето само в горски участъци, където липсват храсталести дървета

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Допълнителни проучвания за прецизиране разпространението и числеността на вида в района.
Картиране на наличните гнездови двойки.

13. Благороден елен (*Cervus elaphus*)

Вид със запас под нормалния за стопанството. Обитава всички горски комплекси, като предпочита по изредените широколистни и смесени гори с повече тревна растителност и подраст. Среща се единично на територията на ДГС Варна.

Заплахи: Бракониерство намаляване на местообитанията, беспокойство в периода на свадбуването.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се контролира строго бракониерството в района. Да не се допуска беспокойство в значителни мащаби.

Да се ограничат горскостопанските работи в периода 01-30.09, около сватбовищата на благородния елен.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегодно пребояване на елените в района и определяне на половото съотношение на животните.

14. Дива свиня (*Sus scrofa*)

Вид със стабилна популация в ДГС Варна. Среща се повсеместно в горите на стопанството, като отбягва скалистите местообитания.

Заплахи: Бракониерството и застрояването.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се контролира строго бракониерството в района. Да не се допуска безразборно застрояване.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегодно преброяване на дивата свиня в района и определяне на половото съотношение на животните. Ако се налага да се води зооветиринарна профилактика.

15. Сърна (*Capreolus capreolus*)

Вид със запас под нормалния за стопанството. Обитава местообитанията свързани с равнина – хълмисти гори и горските комплекси до обработваемите площи, пасища и необработваеми селскостопански площи. Среща се на територията на ДГС Варна.

Заплахи: Прекомерен отстрел и бракониерство,

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се контролира строго бракониерството в района. Да не се допуска завишено беспокойство от страна на човека.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегодно преброяване на сърната в района и определяне на половото съотношение на животните.

ВКС 1.3. КРИТИЧНИ КОНЦЕНТРАЦИИ НА ВИДОВЕ

Списък на индикаторните видове за тази ВКС с техните минимални концентрации в България са посочени в Приложение 2 към ръководството, като там са посочени и правовите им стойности поотделно за всеки вид. Когато в една гора има значимо постоянно или временно съсредоточаване на видове или е убежище от критична важност, съгласно изискванията на Приложение 2 към ръководството, тогава гората е ГВКС.

В района на ДГС Варна няма регистрирани.

ВКС 2. ЕКОСИСТЕМИ И МОЗАЙКИ ОТ ЕКОСИСТЕМИ НА НИВО ЛАНДШАФТ. НЕПОКЪТНАТИ ГОРСКИ ЛАНДШАФТИ, ГОЛЕМИ ЕКОСИСТЕМИ НА НИВО ЛАНДШАФТ И МОЗАЙКИ ОТ ЕКОСИСТЕМИ С ГЛОБАЛНО, РЕГИОНАЛНО ИЛИ НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ, В КОЙТО СЪЩЕСТВУВАТ ЖИЗНЕНИ ПОПУЛАЦИИ НА ПОВЕЧЕТО ЕСТЕСТВЕНО СРЕЩАЩИ СЕ ВИДОВЕ В ЕСТЕСТВЕНИТЕ ИМ МОДЕЛИ НА РАЗПРОСТРАНЕНИЕ И ОБИЛИЕ

Съгласно критериите: географско местоположение; естествено разпространение на дървесните видове; фрагментираност на съобществата и минимална площ е разработена цялостна оценка на горите в България, като са определени горскостопанските единици, попадащи в тази консервационна стойност.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 2

1. Планираните лесовъдски и стопански мероприятия не трябва да водят до намаляване на лесистостта на територията.

2. Да се използват лесовъдски системи, които да поддържат видовото, възрастовото и структурното разнообразие в насажденията и на ниво ландшафт. Да се прилагат природосъобразни и разнообразни лесовъдски системи в съответствие с особеностите на конкретното насаждение. 25

3. Не по-малко от 5% гори от основно представените горскодървесни видове на територията на горскостопански единици или части от тях, включени във ВКС 2, трябва да бъдат отделяни за превъръщане в гори във фаза на старост (Old-growth forests). Подробни препоръки за стопанисване на горите във фаза на старост са дадени в Приложение 4А, т. 15 на това ръководство.

4. Да се спазват екологични принципи и практики при планиране и извеждане на лесовъдските мероприятия. При провеждане на лесовъдски дейности да се поддържат определено количество мъртва дървесина в насаждението, дървета с хралупи, единични и групи стари дървета.

5. Да се дава приоритет на естественото възобновяване. Да се прилагат лесовъдски системи, които осигуряват естествено възобновяване.

6. Не се допуска смяна на коренния дървесен състав на насажденията освен в случаите когато: 1. След големи природни нарушения територията е оставена на естествената сукцесия. 2. Целта на стопанисването на насаждението е възстановяване на коренни видове.

7. При възстановителни дейности (залесяване) да се използват само местни видове и произходи. В определените по ВКС 2 територии да не се внасят чуждоземни дървесни видове и произходи с изключение на дендрариумите и географските култури, както и животински видове извън естественият им ареал на разпространение, с изключение на ДЛС.

8. Да не се допуска изкуствено залесяване на естествени открыти пространства в горските масиви, с изключение на мероприятия за контрол на ерозионни процеси.

9. Да не се допускат дейности (в това число и лесовъдски), които да увеличават антропогенната фрагментираност на територията, независимо дали съществуващата фрагментация е под определения граничен процент. При планирането на пътища и инфраструктура, трябва максимално да се запази целостта на ландшафта. Необходимо е да се осигурят подходящи елементи, намаляващи влиянието на фрагментираността на територията, които да подпомагат движението на живите организми – например да се предвиждат коридори за придвижване, връзки и зони на спокойствие на животните и т.н.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 2

1. При провеждане на мониторинга се следят и количествените показатели на трите критерия – естественост, фрагментираност и размер на територията. Количествените показатели трябва да съответстват на посочените в таблицата за пълна оценка за всеки от определените горско-растителни пояси.

2. Мониторингът се извършва всяка година по документи. Да се използват действащите горскостопански планове, планове за управление, териториално устройствени планове, процедури, свързани с промяна на предназначението на земи и гори от горския фонд, и т.н.

3. Да се осъществява контрол върху изпълнение на дърводобивните дейности.

4. На всеки 5 години да се прави ревизия на теренни обекти, в които са проведени дейности, влияещи директно или индиректно върху някой от критериите. Да се провеждат консултации със заинтересованите групи, обществеността и съответните власти, за да се осигури информираността на всяка от страните за дейностите на другата страна и работа за смякчаване на потенциалните бъдещи заплахи, като незаконна сеч, разработване на мини и кариери, неустойчиво земеделие и др.

5. Да се извършва мониторинг на въздействието на външни заплахи от антропогенен характер, например пожари, както и мониторинг на условията за възникване на екстремни събития, например нападения на вредители и др. и прилагане на превантивни мерки когато е възможно.

ВКС 3. ЕКОСИСТЕМИ И МЕСТООБИТАНИЯ. РЕДКИ, ЗАЩИТЕНИ ИЛИ ЗАСТРАШЕНИ ОТ ИЗЧЕЗВАНЕ ЕКОСИСТЕМИ, МЕСТООБИТАНИЯ ИЛИ РЕФУГИИ.

ГВКС представляват всички ЗГГФ, включени в списъка на *Приложение 4* към Националното ръководство. За ВКС се считат и гори, притежаващи характеристики, отличаващи ги като гори във фаза на старост (Old growth forests), които със своята възрастова структура и степен на естественост представляват местообитание на комплекс от видове от специфични екологични и таксономични групи. Тези гори включват наличие на:

1. Големи живи дървета с диаметри близки до максималните за съответния дървесен вид;
2. Дървета с изсъхнали, деформирани или счупени върхове и клони;
3. Дървета с массивни живи клони (често с диаметър по-голям от 25 см);
4. Дървета с белези от пожар или дървета с хралупи;
5. Големи мъртви дървета, които са все още на корен;
6. Паднали големи мъртви дървета, които са в различни фази на разлагане;
7. Неравномерна пространствена структура.

Списък на представителни екосистеми и гори във фаза на старост представляващи ВКС 3 на територията на ТП ДГС Варна

1	2	ГФС		
Вид екосистема	отдел / подотдел	площ ха.	отдел/подотдел	площ ха.
G 1.7A1 Гори доминирани от цер (Quercus cerris) или дръжкоцветен дъб (Quercis pedunculiflora) върху лъос в Дунавската равнина, Лудогорието и Добруджанско плато.	140-н, с, ф, ю, я; 141-а, в, г, е, ж; 143-а, б, в, г, д, е, ж; 144-а, е, ж, з, и, к, л, н, т, ц, ш, щ, ю, я; 145-б, в, ж, з, и, о; 146-б, д, е, з, л, о, с, у, ф; 147- а, д, н, т, ч, ш; 149-а, б, г, е, з, к, н, р, с; 153-д, ж, з, н, р, т; 340-а, б, г, д, ж; 341-а, в, д, е, ж; 342-д/2; 343-а, 291-г, у, х; 292-е, з; 295- в, г; 296- а, б; 337-а, б, в, г, д, е; 338-а, б, в, г, д, е; 339- а, б, в, г, д; 343-з; 344- г, в, д, е, и, з, ж; 345-р, п, с, у, т; 348-е, з; 349- б, в, г, е; 350-а, б, в, г, д, е; 152-д, ж, и, п, р, ф, ц, я, д/1, е/1, к/1; 150-б, в, е, и, п, х, ю, я, ж/1; 151- а, б, д, ж, з, м, р, т, ф, х, ш, ю, я, б/1, г/1, е/1, 156-к, ц, ч, ш, ю, а/1, г/1, к/1, м/1, у/1; 154- в, г, з, и, к, п, о, р, т, ф, ч, ш, а/1; 142- а, б, в, г, д, е, 157-д, ж, л/1, н/1, в/2, е/2, к/2, т/2, 158-а, з, н, 148-р; 128-п, 129-р, с, 218-а, 219-а, 229-а, б, 316-ж, 317-в, з, п, ц, 318-б, 319-в, 320-и1, 351-в, д, е, ж, 352-л, 353-г, 354- м, 155-о, р, т, у, ф, х, г/2, 159-и, 160-м1, я1, в2, е2, з2, 161- г, о, ф, ч1, в2, 162-з, и, б1, 165-а, в, ж, у, щ, в1, г1, и1, 166-а, б, в, г, д, е, ж, з, и, 167-а, б, д, е, и, 168-г, д, и, 169-л, у, х, 211-г, с, т, 212-б, е, л, м, н, я, и1, л1, с1, т1, х1, 220-а, б, в, д, е, ж, 223- а, б, в, г, е, ж, м, н, о, с, т, у, х, ц, ч, ш, щ, ю, я, а/1, д/1, е/1, ж/1, з/1, и/1, м/1, а/2, п/2, р/2, 141-д, 163-в, е, 164-б, к, п, т,	1717 ,4	140-н, с, ф, ю, я; 141-а, в, г, е, ж; 143- б, г, д, е, ж; 144-а, е, ж, и, к, л, т, ц, ш, щ, ю, я; 145-б, в, ж, з, и, о; 146-б, д, е, з, л, о, с, у, ф; 147- а, д, н, т, ч, ш; 149-а, б, г, е, з, к, н, р, с; 153-д, ж, з, н, р, т; 340-а, б, г, д, ж; 341-а, в, д, е, ж; 342-д/2; 343-а, 291-г, у, х; 292-е, з; 295- в, г; 296- а, б; 337-а, б, в, е; 338-а, б, в, г, д, е; 339- а, б, в, г, д; 343-з; 344- г, в, д, е, и, з, ж; 345-р, п, с, у, т; 348-е, з; 349- б, в, г, е; 350-а, б, г, д, е;	

G1.7C2 Гори от келяв Габър	56-и, 80-л, 118-е, и, 119-л2, 128-п, 143-а, в, 144-з, н, к, 146-с, 148-в, 170-л, 178-л, 187-з, 188-д, и, 189-е, з, л, х, 218-а, 223-з, ф2, 283-ю, ь, в1, и1, 291-ф, х, 310-з, с, 315-д, е, о1, а2, г2, и2, 337-г, д, 341-е, 352-е, м, н, 384-в, 385-а, 395-л, 454-а, о, 466-а, б, г, д, 467-б, з, 470-б, 471-о, 473-з, 479-б, 127-к,	325, 7	56-и, 80-л, 118-е, и, 119-л2, 127-к, 128-п, 143-а, в, 144-з, н, к, 146-с, 148-в, 170-л, 178-л, 187-з, 188-д, и, 189-е, з, л, х, 283-ю, в1, и1, 315-д,	223,0
G 3.F Изкуствено създадени иглолистни култури	349-д; 164-д; 157-в, п, щ, ю, в/1, д/1, е/1, з/1, к/1, п/1, с/1 ,х/1, ч/1, щ/1, ю/1, б/2, р/2, ц/2, б/3; 148-д, ж; 152-б, г, е, у, з, г/1, л/1; 150-к, л, м, н, о, р, у, ф, ч, щ, б/1, в/1, г/1, е/1; 151-в, г, е, и, н, п, у, щ, а/1, в/1, д/1, 156-б, е, н, р, с, т, у, б/1, в/1, д/1, з/1, и/1, л/1, н/1, х/1, щ/1; 154-а, б, д, е, ж, н, т, у, х, щ, ю, я, г/1; 158-ж, и, м, т, щ, я, б/1, е/1, ж/1, р/1, у/1; 351-з, 155-е, з, и, м, н, б/1, м/1, е/1, ж/1, л/1, м/1, щ/1, я/1, а/2, 159-г, ж, л, н, о, щ, ю, а1, ж1, о1, ю1, к2, п2, р2, х2, я2, б3, в3, з3, и3, 160-е, я, б/1, г/1, к/1, н/1, п/1, у/1, б/2, ж/2, и/2, 161-л, р, х, з/1, х/1, ц/1, я/1, е/2, к/2, 162-б, в, е, к, л, о, щ, ю, 164-я, щ1, ю1, 165-к, н, ф, я, б1, д1, е1, с1, ф1, х1, ц1, ч1, щ1, ю1, я1, 167-г, ж, з, 169-а, б, е, ж, ф, 212-о, п, у, ф, щ, в1, п1, я2, 223 - и, к, л, р, ф, у2, 163 - ж, з, п, т, 164 - в, ж, з, и, м, с, у, х, ч, ю, я1	255, 5	144-м; 145-к, л; 146-а, в, к, р, т; 147-е, ж, з, и, л, о, с, у, ф, х, ц; 149-д, л, о; 153-е, о; 340-е; 343-б, г; 292-д; 295-б; 343-и, к, л, м, н, р; 344-б; 349-д; 164-д; 157-в, п, щ, ю, в/1, д/1, е/1, з/1, к/1, п/1, с/1 ,х/1, ч/1, щ/1, ю/1, б/2, р/2, щ/2, б/3; 148-д, ж;	61,5
			Площ отделена като ВКС 3	2298, 6 ха.

За определяне на горите, отговарящи на критериите на ВКС 3, са използвани данни от ГСП 2017 на ДГС Варна. Извършено е и теренно обследване на идентифицираните за тази консервационна стойност типове екосистеми. Съгласно списъка към Приложение 4 на Националното ръководство за определяне на ГВКС, за територията на ДГС Варна са идентифицирани 1 тип редки, застрашени или изчезващи екосистеми. Границите на отделните гори, представляващи ВКС 3, не са отбелзани на терена тъй като в повечето случаи съвпадат с границите на насаждението.

Гори във фаза на старост (Old growth forests)

Гора във фаза на старост (Old growth forests) е територия, в която гората е достигнала значителна възраст, не е била обект на големи природни и антропогенни нарушения и са представени следните характеристики:

1. Големи живи дървета с диаметри близки до максималните за съответния дървесен вид;
2. Дървета с изсъхнали, деформирани или счупени върхове и клони;
3. Дървета с массивни живи клони (често с диаметър по-голям от 25 см);
4. Дървета с хралупи;
5. Големи мъртви дървета, които са все още на корен;
6. Паднали големи мъртви дървета, които са в различни фази на разлагане;
7. Неравномерна пространствена структура.

Горите във фаза на старост (ГФС), със своята специфична структура и функционалност, са местообитание на комплекс от видове от различни екологични и таксономични групи. Поради ограничените знания за тях все още не може да се определи колко от проучените видове са свързани единствено с тези гори, но определено може да се каже, че много видове намират в тях оптimalни условия за съществуване. Нещо повече, при сравняване на ГФС и по-млади гори са отчетени съществени разлики във видовия състав и обилието, което е показател за уникалността на тези екосистеми.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 3

След определяне на горските екосистеми, представляващи ВКС 3, и разпространението им на територията на горскостопанска единица, те трябва да се стопанисват по начин, който да поддържа и/или подобри природозащитното им състояние. Препоръки за стопанисване на отделните видове горски екосистеми, представляващи ВКС 3, са представени в Приложение 4A.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 3

Тази част от управлението на ГВКС включва извършване на периодични наблюдения и анализ на състоянието на вида гора, чрез теренни наблюдения и разработване и прилагане на отделна програма за всеки вид гора. За разработването и прилагането на такава програма може да се наложат консултации с експерти в областта на дендрологията, ботаниката и природозащитата. Консултации и информация могат да се получат и от съответните институции (поделенията на МОСВ и ИАГ).

1. Програмата за мониторинг трябва да бъде разработена със стандартни оперативни процедури, които да включват ясни индикатори, подходящи за целите на стопанисване. Мониторинг се провежда най-малко веднъж годишно, но е възможно и сезонно отчитане, ако в горскостопанска единица настъпват значими събития само през определени месеци.

2. При теренната работа да се извършва наблюдение на показатели като жизненост на отделните дървета, структура на насаждението, здравословно състояние, наличие на дегенеративни процеси, размерите, разположението и честотата, в която се срещат празни пространства, нивата на фрагментация, базовата територия, наличие на сукцесия и нейната посока и т.н. и/или интерпретация на дистанционно получени данни.

3. Трябва да се установят заплахите за видовете гори с ВКС 3 и доколко сериозни са те, и да се определят мерките, които трябва да се вземат за намаляването им.

4. За успешно прилагане на процедурите по мониторинг е необходимо обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което да запознае всички с ограниченията във връзка с наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.

5. При извършване на мониторинга може да се окаже, че горскостопанските планове / плановете за управление не отразяват реалното състояние на горите, заплахите и тенденциите. В такъв случай трябва да се потърси консултация с експерти, които да определят дали има пропуски в плановете и дали досегашния модел на стопанисване е критичен за опазването на съответната екосистема(и). При установяване необходимост от промяна към по-строг режим на стопанисване, териториите с наличие на ВКС 3 могат да

бъдат включени в План за действие за опазване на биоразнообразието в рамките на по-голям ландшафтен обект или в защитени територии.

ВКС 4. ЕКОСИСТЕМНИ УСЛГИ ОТ КРИТИЧНО ЗНАЧЕНИЕ. ОСНОВНИ ЕКОСИСТЕМНИ УСЛУГИ ОТ КРИТИЧНО (НЕЗАМЕНИМО) ЗНАЧЕНИЕ В ОПРЕДЕЛЕНИ СИТУАЦИИ вкл. ОПАЗВАНЕ НА ВОДОСБОРИ И КОНТРОЛ НА ЕРОЗИЯТА НА ОЯЗВИМИ ПОЧВИ И СКЛОНОВЕ.

Тази ВКС се отнася до важните екологични функции на стопанисваната гора. Определени са следните компоненти:

- Гори представляващи единствени източници на питейна вода
- Гори от решаващо значение за водосбора
- Гори с решаващо противоерозионно значение
- Гори с пожарозащитни функции
- Гори с решаващо значение за земеделието и рибарството

На територията на ДГС Варна са представени някои типове ГВКС, свързани с екологичните функции на горските екосистеми. Определянето на тези консервационни стойности е извършено по данни от лесоустройствения проект и проведени интервюта с горските служители и местните заинтересовани страни. За всяка една от идентифицираните ВКС-та за територията на ДГС Варна са разписани конкретни мерки за стопанисвани и мониторинг.

ВКС 4.1 ГОРИ – ЕДИНСТВЕНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ПИТЕЙНА ВОДА

В България за ГВКС се считат всички ЗГГФ попадащи в рамките на санитарно-охранителните зони 1 и 2 на източници за питейно-битово водоснабдяване, определени по реда на Наредба 3 от 2000 г. За ВКС се считат също и ЗГГФ попадащи в близост до източници за питейно-битово водоснабдяване, но без определени официални СОЗ, когато те са територии, включващи реката и крайбрежните заливащи ивици на разстояние от 3500 м над водовземането и 50 м под него с широчина не по-малка от 1500 м от двете страни на реката.

За територията на ДГС Варна в тази консервационна стойност попадат следните отели и подотели, определени като вододайната зона, обособени с цел снабдяване на населените места с вода за питейно-битови нужди. Включените горскостопански единици са определени въз основа на интервюта с персонала на Държавното горско стопанство.

Таблица № 3. Списък на отели и подотели, определени като вододайни зони за ДГС Варна.

ДГС/ДЛС	Отели	Площи на отделите ha
Каптажи гр/с		
с. Ботево	7-а	0,1
с. Ботево	11-г	0,1
с. Крумово	11-ц	0,1
с. Засмяно	14-д	0,1

с. Л.Каравелово	19-3	0,1
с. Зорница	22-в	0,1
с. Изворско	29-ц	0,1
с. Л.Каракелово	32-2	0,1
с. Л.Каракелово	36-в	0,1
с. Л.Каракелово	37-д	0,1
с. Л.Каракелово	37-е	0,1
с. Новаково	68-в	0,1
с. Новаково	68-з	0,1
с. Въглен	74-б	0,1
с. Яребична	75-г	0,1
с. Яребична	81-а	0,1
с. Орешак	83-л	0,1
Яребична	83-м	0,1
Яребична	83-х	0,1
с. Яребична	88-4	0,1
с. Орешак	88-в	0,1
с. Орешак	88-е	0,1
с. Куманово	88-и	0,1
с. Куманово	89-б	0,1
с. Куманово	89-з	0,1
с. Куманово	89-1	0,1
с. Орешак	91-д	0,1
с. Орешак	91-к	0,1
с. Орешак	91-л	0,1
с. Орешак	91-н	0,1
с. Орешак	91-р	0,1
с. Орешак	92-в	0,1
с. Орешак	92-е	0,1
с. Орешак	93-е	0,1
с. Г.Кантарджиево	120-о	0,1
с. Осеново	121-с	0,1
с. Кичево	125-г	0,1
с. Кичево	125-5	0,1
кв. Владиславово	169-9	0,1
гр. Аксаково	175-в	0,1
гр. Аксаково	176-д	0,1
гр. Игнатиево	182-7	0,1
с. Доброглед	188-2	0,1
с. Слынчево	193-г	0,1
с. Слынчево	197-б	0,1
с. Слынчево	196-т	0,1
с. Слынчево	202-18	0,1
с. Слынчево	204-п	0,1
с. Слынчево	204-о	0,1
с. Слынчево	205-к	0,1
с. Слынчево	206-и	0,1
с. Слынчево	206-м	0,1
гр. Белослав	207-10	0,1
гр. Белослав	208-7	0,1
гр. Белослав	208-10	0,1
с. Страшимирово	211-и	0,1
с. Здравец	232-в	0,1
с. Константиново	247-м	0,1
кв. Аспарухово	273-1	0,1
с. Звездлица	276-в	0,1
с. Звездлица	286-б	0,1
с. Звездлица	287-б	0,1
с. Звездлица	287-з	0,1

кв. Аспарухово	294-д	0,1
кв. Аспарухово	305-г	0,1
с. Болярци	383-а	0,1
с. Круша	431-б	0,1
Вододайни зони обща площ /ха/		6,8 ха
Водохващания за питейни цели		
Вододайна зона на река ...		
Вододайна зона на река ...		
Горски чешми и кладенци		

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 4.1

1. Горският стопанин е длъжен да се съобразява с режимите на стопанисване и опазване, съгласно Наредба 3 от 2002г. за санитарно-охранителните зони около водоемите за питейно и битово водоснабдяване.

2. Когато няма обособени санитарно-охранителни зони за източниците на питейна вода се използват посочените в определението за ВКС 4.1. изисквания. Да се разработят специфични мерки за стопанисване и опазване, съответстващи на изискванията на Наредба 3 от 2002г. Като общи препоръки за лесовъдска намеса могат да се посочат: Зоните в непосредствена близост до водоизточниците изискват повече внимание, минимално нарушаване на земната повърхност при извоз на дървесина, дърводобив с много ниска интензивност или липса на такъв. В случаите, когато водоизточника е каптаж или извор, поръчителна добра практика е зоната около него да се остави без лесовъдска намеса като остров на старостта; Да се подпомага създаването и поддържането на смесени насаждения с неравномерна пространствена структура; Да се използват лесовъдски системи, осигуряващи постоянно покритие на горските територии във водосбора с гора; Пълнотата на насажденията във водосбора да не намалява под 0.5, но и да не е по-висока от 0.8, тъй като се увеличава процента на евапотранспирация; Забрана за използване на голи сечи;

3. Трябва да се извършва обучение на персонала, който участва в горскостопанските мероприятия. Обучението трябва да запознае персонала с ограниченията от наличието на ВКС и мерките за опазване на тези стойности.

4. В процеса на учредяване на СОЗ, стопаните трябва да търсят компенсации за пропуснатите ползи или увеличените разходи при стопанисването на тези гори.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.1 Горските стопани трябва да използват мониторинга на водите, извършван от компетентните органи – РИОСВ или водностопанските фирми. За водоизточниците, които не са включени в горепосочения мониторинг, се провеждат периодични консултации със съответните заинтересовани страни

ВКС 4.2. ГОРИ С РЕШАВАЩО ЗНАЧЕНИЕ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА ВОДНИЯ ОТТОК ВЪВ ВОДОСБОРИТЕ

В България за ГВКС се приемат всички ЗГГФ, които представляват:

1. ЗГГФ попадащи във водосборите на поройни водни течения, чиято лесистост надхвърля 40%;
2. Съобщества на клек (*Pinus nigra*);
3. ЗГГФ представляващи горна граница на гората (ГГГ), определени по реда на ЗГ или попадащи в 200 метрова ивица под ГГГ;

4. Крайречни естествени гори от *Q. pedunculiflora*, *Q. robur*, *Fr. oxycarpa*, *Ulmus minor*, *U. laevis*, *Salix alba*, *Alnus glutinosa*, *Populus alba*, *P. nigra*, *Platanus orientalis*, попадащи в заливаемата тераса на речното течение;
5. Горите между дигата и десния бряг на р. Дунав, горите на островите и 200 метровата ивица от високия бряг на реката;
6. Гори в 100 метровата ивица на реките Марица, Тунджа, Места, Струма, Арда, Лом, Цибрица, Огоста, Скът, Искър, Янтра, Вит, Съзлийка, Стряма, Осъм, Русенски Лом, Камчия, Велека, Резовска (Българския бряг);
7. ЗГГФ попадащи в санитарно-охранителна зона 3 на язовирите чието основно предназначение е за питейни нужди, определени по реда на Наредба 3 от 2000 г.

За територията на ДГС Варна няма определени ГВКС, покриващи изискванията на т.1-7 от определението, съгласно Националното ръководство за определяне на ГВКС.

ВКС 4.3 ГОРИ С РЕШАВАЩО ПРОТИВОЕРОЗИОННО ЗНАЧЕНИЕ

В България за ГВКС се приемат всички ЗГГФ, представляващи:

1. ЗГГФ с наклон над 30° (или по-малък, при разположение под обработвани земи, поляни, голини, редини, които са с наклон над 10° и дължина по-голяма от 200 м) с площ над 1 ha и пълнота над 0,6;
2. Гори създадени по технически проекти за борба с ерозията, корекционни, брегозащитни и колматажни горски пояси.
290-а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 291-а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, 1, 2, 3, 4, 5; 292-б, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, 1; 293-а, б, в, г, д, е, 1; 301-а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, 1; 305-а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, 1, 2, 3, 4, 5; 306-а, б, в, г, д, е, ж, з, и, 1, 2, 3, 4; 307-а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, 1, 2; 308-а, б, в, г, к, л, м, н, о, п, 1, 2, 3, 4; 309-е, и, л, 1, 2.
3. Гори предпазващи населени места или комуникации, разположени на пътя на паднали до момента лавини по данни от Планинската спасителна служба, гори в снегосборна област с наклон между 20°–50°, както и такива разположени под обезлесена снегосборна област с дължина над 200 м. и наклон над 20°;

За територията на ДГС Варна са определени ГВКС, покриващи изискванията на т. 1 от определението, съгласно Националното ръководство за определяне на ГВКС.

1. ЗГГФ с наклон над 30° (или по-малък, при разположение под обработвани земи, поляни, голини, редини, които са с наклон над 10° и дължина по-голяма от 200 м) с площ над 1 ha и пълнота над 0,6;

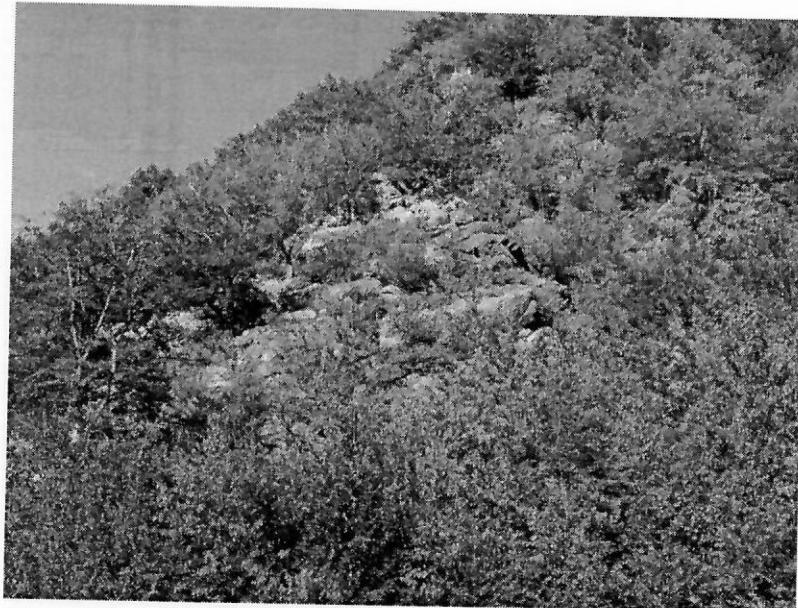
отдели с наклон над 30°		
Отдел	Подотдел	Площ ха
46	1	0,2
56	в	5,9
76	п	2,7
91	7	0,2
93	в	2,0
94	5	0,3
95	2	0,6

95	з	0,1
98	д	9,8
119	р1	0,9
127	а	2,0
127	1	0,3
127	4	1,0
127	5	2,2
127	6	1,9
127	7	0,4
128	г	1,9
128	п	2,6
129	р	1,3
129	с	0,9
140	27	0,1
141	д	8,4
142	б	3,0
143	а	1,7
143	в	2,1
143	2	0,6
144	з	0,7
144	5	0,1
155	а1	3,3
155	е1	1,8
155	л1	0,1
155	м1	5,0
155	п1	6,0
155	о2	4,4
155	25	3,0
157	с2	0,9
158	а	3,2
158	в1	1,6
161	б	1,5
163	в	3,8
164	б	3,3
164	ц	3,6
164	6	0,2
165	ж	2,9
165	м	3,1
169	м	0,7
169	1	0,7
169	5	0,6
170	л	4,7
170	2	1,6
177	17	0,6
177	19	0,2
177	20	0,3
177	21	0,1

178	л	8,7
211	х	0,8
211	7	3,8
211	8	0,4
211	9	10,6
211	10	0,7
212	29	2,9
212	37	0,3
213	д	2,3
218	а	8,1
219	а	6,3
222	б	2,0
222	в	3,0
222	1	15,4
222	3	5,7
222	8	0,4
222	9	0,8
222	10	0,5
222	11	0,2
223	з	1,2
223	ф2	1,1
228	а	3,1
229	а	4,9
229	б	4,2
229	е	1,4
229	1	5,7
229	2	2,5
273	щ	1,9
277	а	2,6
286	з	0,3
291	ф	1,7
291	х	2,9
291	з	0,3
292	к .	3,9
313	м	0,2
313	н	0,1
313	п	0,9
314	д	6,4
314	и	0,3
314	л	0,1
314	б1	4,8
314	в1	2,6
314	г1	1,6
314	д1	0,4
314	з1	0,2
314	л1	4,4
314	п1	0,3

314	τ1	5,8
314	ц1	0,3
314	7	0,3
315	д	15,1
315	е	0,1
315	ж1	7,6
315	о1	3,0
315	а2	0,5
315	г2	1,5
315	и2	1,5
316	ж	15,8
318	б	18,6
319	в	2,8
320	и1	3,7
320	6	0,2
337	г	2,2
337	д	1,6
337	5	0,9
339	в	6,6
339	г	7,9
339	5	0,2
339	7	0,1
339	8	0,4
341	е	5,3
341	8	1,0
349	г	10,5
349	5	1,0
350	в	6,2
350	г	3,1
351	д	8,4
352	е	1,9
352	м	2,2
352	н	3,7
356	1	5,6
357	5	2,2
384	в	0,4
385	а	0,5
432	л	2,3
454	4	0,4
461	1	0,4
466	4	0,2
467	б	2,1
470	5	1,5
471	о	0,4
479	а	2,7
479	б	2,2

Общо:		404,9 ха
--------------	--	-----------------

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 4.3

1. Стопанисването на гори, представляващи ГВКС 4.3, трябва да е съгласно изискванията на ЗГ по отношение на горите със специално предназначение и с насока към ограничаване опасността от развитие на ерозионни процеси.

2. Планирането и стопанските дейности в ГВКС се съобразяват с ВКС 4.3. Като общи препоръки за лесовъдска намеса могат да се посочат: В горите с решаващо противоерозионно значение: Когато пред насаждение от списъка на ГВКС 4.3 са поставени допълнително една или повече цели (напр. курортни гори), лесовъдските мероприятия трябва да постигнат баланс между тях, но като приоритет остава осигуряване на противоерозионната функция; Да се използват лесовъдски системи, осигуряващи постоянно покритие на горските територии с гора, като пълнотата на насажденията не се намалява под 0.5; Да се водят предимно отгледни и санитарни сечи; В насаждения от лесно възобновяващи се издънково дървесни видове се допуска сеч за подмладяване на растителността; При много стръмни терени (31-45°) не се водят голи сечи и краткосрочно постепенни сечи; При каменливи и урвисти терени (над 45°) да не се провеждат стопански мероприятия; При извеждането на сеч да се използват техника и технологии, с които в минимална степен се нарушава растителната и почвената покривка. При необходимост се провеждат залесителни мероприятия, като с предимство се използва коренната горскодървесна растителност; В горите с решаващо значение против формиране на срутища и сипеи: Не се допуска извеждането на сечи; Провеждат се мероприятия за подпомагане допълнителното настаняване на растителност; Предвиждат се мероприятия за заздравяване устойчивостта в основата на склона при водни течения (включва изграждането на технически съоръжения за формиране на профил на равновесие). В горите с решаващо значение за защита от лавини: Наложителна е оценка на стабилността на насаждението и мерки за нейното подобряване при необходимост; При необходимост от провеждане на лесовъдски мероприятия се препоръчва внимателна намеса с ниска интензивност; Не се допуска извеждането на голи сечи; При извеждане на възобновителни сечи не трябва да се отварят пространства с големи размери, както и такива разположени по посока на склона; Формиране и поддържане на разновъзрастни насаждения, с групова структура и максимална пълнота. Провеждат се мероприятия за подпомагане допълнителното настаняване на растителност; Не се допускат никакви стопански мероприятия в клековите формации.

3. Да се определят извозните пътища, временни складове и сечищата, които имат нужда от рехабилитация. След провеждането на дърводобив задължително се извършват необходимите възстановителни мероприятия, съобразно нарушенията на терена.

4. Да се разработят планове или правила за рехабилитация на нарушен или други територии, застрашени от ерозия и/или в които мониторингът показва активизиране на ерозионни процеси.

5. Препоръчва се провеждане на обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което да го запознае с ограниченията от наличието на ВКС и мерките за опазване.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.3

1. За горите, представляващи ГВКС 4.3, да се организира и прилага система за годишен мониторинг. Препоръчително е да се осъществят контакти и консултации с експерти от РИОСВ.

2. За горите с решаващо противоерозионно значение да се извърши краткосрочен и дългосрочен мониторинг: краткосрочен – наличие на прояви на съвременна ерозия (засегната площ). Наблюдение – всяка година; дългосрочен – правят се измервания на мощността на почвения профил и мъртвата горска постилка (МГП). Наблюдение – през 10 г.

3. За горите с решаващо значение против формиране на срутища и сипеи се отчита динамиката на следните параметри: При формиран сипей се отчита обема на отложените материали; Площна динамика на свлачището; Площна (обемна) динамика на зоната на разрушаване; Наблюденията се извършват всяка година.

4. За горите с решаващо значение против формиране на лавини се отчита наличието на лавинна дейност. Наблюденията се извършват всяка година.

ВКС 4.4. ГОРИ, КОИТО ПРЕДСТАВЛЯВАТ БАРИЕРА ЗА РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ПОЖАРИ

За ГВКС се приемат всички широколистни гори разположени между иглолистни насаждения, между иглолистни насаждения и населени места, между иглолистни насаждения и земи с различно селскостопанско ползване, имащи ширина на насаждението минимум 100 м. и максимум 250 м. и състав включващ всички широколистни видове без бреза, акация и тополови култивари.

За територията на ДГС Варна въз основа на геобазата данни не са определени широколистни гори от бук, дъб и габър, които имат ролята на бариери за разпространението на пожари в иглолистните гори.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 4.4 3

1. Трябва да се осигури целостта на гората срещу пожари. Фрагментирани гори, гори с отворен склон или гори, в които е воден дърводобив с висока интензивност, са попредразположени към пожари.

2. В наличните ивици широколистни гори да се запази и поддържа широколистния състав на гората. При стопанисването им да не се допуска понижаване на пълнотата под 0.7.

3. При липса на подобни ивици да се планира създаването на буферни зони от пожароустойчиви дървесни видове с подходящи схеми на залесяване.

4. Да се разработят планове за борба с пожарите, които включват стандартни оперативни процедури за борба с пожарите и обучение на персонала, съгласно горското законодателство в страната.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.4

В горите, представляващи ГВКС 4.4, се извърши годишен мониторинг за честотата и площното разпространение на запалванията и пожарите в горскостопанската единица. Да се организира и прилага система за годишен мониторинг, която да отчита състоянието и изменението в ключови параметри на тези гори.

ВКС 4.5. ГОРИ С РЕШАВАЩО ЗНАЧЕНИЕ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ДЕЙНОСТИ (ЗЕМЕДЕЛИЕ, РИБНИ ЗАПАСИ) И ЗА ЗАЩИТАТА НА ИНФРАСТРУКТУРНИТЕ ОБЕКТИ.

Всички гори с критично въздействие върху горските функции, от които зависят земеделието, състоянието на рибните запаси, защитата на инженерни съоръжения са ГВКС, когато представляват:

- 1. Ивично разположени гори, в съседство с обработвани земи, създадени или функциониращи като полезащитни горски пояси, когато широчината на горската ивица не е по-голяма от 100 м;**
- 2. Крайречни гори доминирани от различни представители на род Salix по брега на река Дунав и нейните острови, заливани при високи водни стоежи на реката, както и по бреговете на реките Марица, Тунджа, Места, Струма, Арда, Лом, Цибрица, Огоста, Скът, Искър, Янтра, Вит, Съзлийка, Сряма, Осъм, Русенски Лом, Камчия, Велека, Резовска (Българския бряг).**
- 3. Гори създадени за защита на инженерни съоръжения.**

За територията на ТП ДГС Варна не са идентифицирани гори, които отговарят на определението за ВКС 4.5, свързани със защита на инженерни съоръжения.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 4.5

1. Необходимо да се оцени реалните и потенциални заплахи за ключовите горски функции от горскостопанските дейности. След оценката да се извършат и консултации с местните общности, съответните експерти и органи за да се получи информация за въздействието на други дейности върху идентифицираните горски територии и да се предприемат мерки за намаляване на потенциални бъдещи заплахи.

2. След оценката на заплахите, да се разработят мерки за запазване или възстановяване на нарушените територии / функции.

3. За горите, създадени или функциониращи като полезащитни горски пояси, с най-добър ефект в практиката се утвърждава ажурният (продухваем) тип полезащитен пояс. Би следвало стопанисването да е насочено към оформянето и подържането именно на такъв тип пояси, чрез формиране на дървесен (горен) етаж и храстов (долен) етаж, като ажурността по цялата височина е не по-малка от 50% при равномерно разположение по дължина.

4. В крайречните гори от значение за рибните популации, се препоръчва да не се планират и провеждат стопански мероприятия. При необходимост се планират и провеждат дейности за възстановяване на крайречните горски съобщества.

5. В горите за защита на инженерни съоръжения отгледните сечи се водят с умерена интензивност. Възобновителните мероприятия трябва да осигурят плавен преход между старото и новото поколение гора, който да не намалява съществено защитните й функции – да се прилагат само сечи с дълъг възстановителен период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.5

За горите, представляващи ГВКС 4.5, да се организира и прилага система за годишен мониторинг, която да отчита състоянието и измененията в ключови параметри на тези гори.. Да се използват съвременни картови материали и теренна информация. Необходимо е да се следи за изменения на добивите в обработвани земи и на рибните ресурси в съответните територии.

ВКС 5. ОСНОВНИ ПОТРЕБНОСТИ НА НАСЕЛЕНИЕТО. МЕСТА И РЕСУРСИ ОТ ФУНДАМЕНТАЛНО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ЗАДОВОЛЯВАНЕ НА ОСНОВНИТЕ ПОТРЕБНОСТИ НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ И КОРЕННОТО НАСЕЛЕНИЕ ВКЛ. (ПОМИНЪК ЗДРАВЕ ХРАНА ВОДА, ИДЕНТИФИЦИРАНИ СЪС ТЯХНО УЧАСТИЕ).

Тази ВКС се различава от биологичните и екологични стойности по участието на местните общности в ползването и управлението на гората. При определянето и трябва да се оцени потенциалната зависимост на местното население от ресурсите, които им дава гората.

Една гора може да има статут на гора с ВКС, ако местните общности получават от нея жизненоважни горива, храни, фураж, лекарства, или материали за строителството, без да имат

леснодостъпни алтернативи за тяхното набавяне. В такива случаи високата консервационна стойност изрично се определя като една или повече от тези основни потребности. Ако хората от някоя общност получават приходите си единствено от дадена гора и нямат алтернативен източник на доходи, то тази гора има ВКС.

Съгласно националното ръководство за определяне на ГВКС, в България следните ресурси могат да характеризират ВКС 5, според нивото на зависимост на местното население от тях, наличието на лесно достъпни заместители и взаимодействието с други ВКС:

- ✓ Дърва за огрев и битови нужди
- ✓ Паша и фураж – сено и листна маса
- ✓ Гъби
- ✓ Други недървесни продукти – лечебни растения, горски плодове, охлюви, продукти от лов и други (недървесни горски продукти, с които може да се търгува, включително уловени животни, смоли, плодове, и т.н.)
- ✓ Водоснабдяване (вода за пие и за всекидневни нужди – виж ВКС 4.1)

ДГС Варна обхваща горските територии попадащи в пет общини – гр. Варна, гр. Белослав, гр. Аксаково, с. Аврен и част от община Долни Чифлик, като включва 24647.9 ха държавни горски територии. В общините и съответно в териториалния обхват на ДГС Варна попадат землищата на 51 населени места.

В районите с развито животновъдство, данните за ползванията на пашата като ресурс показват не висок интерес от страна на населението в общините при достатъчно предлагане на терени за това съгласно Горскостопанския план на стопанството.

Ползването на паша на селскостопански животни в горски територии, се извършва след заплащане на цена за календарната година, определена съгласно Заповед на министъра на МЗХ и на основание на Заповед на кмета на съветната община с коята се посочват горски територии, в които се забранява пашата на селскостопански животни.

ПРЕЗ 2017 Г. СА ИЗДАДЕНИ 6 БР. ПОЗВОЛИТЕЛНИ ЗА ПАША (1921 БР. ОВЦЕ И 250 БР. ЕРД.

От гледна точка на ловните дейности, те се извършват съгласно одобрен Ловоустроителен план/проект. Поради слабото антропогенно въздействие върху природната среда, животинският свят на територията на общината е относително добре съхранен и разнообразен. Макар и с необилни и в недобро състояние популации, интерес за ловен туризъм представляват дивата свиня, благородният елен, сърната, лисицата, дивият заек, а от пернатия дивеч – фазан, яребица и пъдпъдък. В горите се срещат чакал, дива котка, катерица, сънливец, златка, белка, язовец и други. В района на ДГС Варна има 27 ловни района на ловни дружинки, които обхващат земеделски и горски територии. При извършване на горскостопански дейности в излетните дни за лов, служителите на ДГС “Варна” уведомяват председателите на съответните дружинки за да се съгласуват дейностите и не пречат една на друга.

Орнитофауната е представена не само от многобройни местни видове, но и от множество прелетни птици, повечето от които са защитени видове.

На територията на ДГС Варна съществуват благоприятни условия за развитие на алтернативен туризъм (еко-, селски, и др.). Общините трябва да залагат все повече в развитието си на такъв вид туризъм.

УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 5

1. Определяне на заплахите и източниците на заплаха за определените ВКС и оценка на потенциалния вреден ефект на дейностите, провеждани в горите върху тези ресурси.
2. Определяне на потенциалните конфликти между екологичните и социалните аспекти на ВКС.
3. Работа с общностите за определяне на конкретни територии с наличие на това ВКС, чието стопанисване трябва да се съгласува със съответната горскостопанска единица.

4. При установяване наличието на това ВКС, да се ревизират дейностите в лесоустроителните планове и проекти и стратегиите за развитие на общините, с оглед запазване на консервационната стойност.

УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 5

1. Определяне на текущото състояние и тенденциите за промяна на ВКС 5.
2. Отразяване на резултатите от мониторинга и преразглеждане на дейностите в лесоустроителните планове и проекти и стратегиите за развитие на общините.

ВКС 6. КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ, МЕСТА, РЕСУРСИ, МЕСТООБИТАНИЯ ЛАНДШАФТИ ОТ ГЛОБАЛНО ИЛИ НАЦИОНАЛНО КУЛТУРН АРХЕОЛОГИЧНО ИЛИ ИСТОРИЧЕСКО ЗНАЧЕНИЕ, И/ИЛИ ОТ КРИТИЧН /НЕЗАМЕНИМО/ ЗНАЧЕНИЕ ЗА ТРАДИЦИОННАТА КУЛТУРА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ И КОРЕННОТО НАСЕЛЕНИ ИДЕНТИФИЦИРАНИ С ТЯХНО УЧАСТИЕ, ВКЛ. КУЛТУРН ЕКОЛОГИЧНО ИКОНОМИЧЕСКО ИЛИ РЕЛИГИОЗНО/ДУХОВНО ЗНАЧЕНИЕ.

Една гора може да се обяви за ГВКС, ако притежава или осигурява стойности, без които местната общност би претърпяла драстична промяна в културата, или за които общността няма алтернатива. Съгласно нормативната уредба в страната около 40 000 обекта на културно-историческото наследство в България имат статут на паметник на културата. Част от тях попадат в гори или са тясно свързани с горски територии.

Такива ГВКС в България, съдържащи ВКС 6, са всички:

1. Гори и земи от горския фонд попадащи в 500 м ивица около манастирите;
2. Гори или земи от горския фонд попадащи в 100 м ивица около параклиси, оброчища, аязма, текета, определени по приложения списък в *Приложение 6* и при консултации с местните хора;
3. Гори или земи от горския фонд попадащи в границите на паметниците на културата или в техните охранителни зони, определени по реда на Закона за Паметниците на Културата (ЗПК);
4. Гори или земи от горския фонд попадащи в ивица от 100 м около територии, традиционно свързани с провеждането в тях на събори, надпявания и други мероприятия, носещи стойност за съхраняване на културното наследство и националните традиции посочени в приложения списък по *Приложение 6*.
5. Горски територии непосредствено разположени / в 30 м. ивица / по 15 м. от всяка странана пътеката/ по протежение на официално маркираните туристически маршрути и немаркирани, но често използвани туристически пътеки.
6. Горски територии в 50 м. ивица около туристически обекти, както и горски територии с изключителна естетическа и рекреационна стойност / вкл. Единични дървета или малки групи дървета- напр. вековни или забележителни дървета/, чешми, беседки, образователни маршрути, и др. важни за туризма и образоването места, определени при консултациите с местните хора и активни в района

За територията на ТП ДГС Варна бяха идентифицирани 2 обекта в горски територии, отговарящи на изискванията в определението по ВКС 6 към Националното ръководство за определяне на ГВКС. Обектите са определени чрез проведени консултации с местните власти в общината и дирекцията на ТП ДГС Варна.

2. Гори или земи от горския фонд попадащи в 100 м ивица около параклиси, оброчища, аязма, текета и др., определени при консултации с местни хора:

1. Раннохристиянска църква в местност „Джанавара”, район Аспарухово – отд. 289/11;

Една от най-интересните ранно християнски църкви в България е открита в местността Джанавара (Джанавар-тепе) край гр. Варна. Тя е проучвана през 1915 и 1919 г. от Х. Шкорпил и К. Шкорпил с помощта на младия тогава архитект Ал. Рашенов. Поради смъртта през 1923 г. на Х. Шкорпил, който е бил основната фигура при тези разкопки, тя е останала непубликувана.

2. Ботевски манастир „Света Марина“ – отд. 8/7, 8/8, 8/9, 9/а и 9/1;

Ботевският манастир „Св. Марина“ възниква в средата на 19в., около лековит извор, който е бил собственост на турски бей. Той решил да построи сарай на мястото, но при разкопките бил изкопан кръст с надпис „Св. Марина“. Турчинът продал цялата местност на дядо Лечо от с. Ботево, който от своя страна ч подарил на бъдещия манастир. През 1844г. е построен параклис и две къпални до извора.

4. Гори или земи от горския фонд попадащи в ивица от 100 м около територии, традиционно свързани с провеждането в тях на събори, надпявания и други мероприятия, носещи стойност за съхраняване на културното наследство и националните традиции посочени в приложения списък по Приложение 6.

Места за отдих сред природата, питници, пешеходен туризъм, фототуризъм, велотуризъм – отд. 321-р, 321-с, 321/1;

Маршрути на територията на ПП „Златни пясъци“ са разработени пет туристически и пет специализирани маршрута, които представят биологичното и ландшафтно разнообразие и са подходящи за пешеходен туризъм, природо – познавателен туризъм, велотуризъм, детски туризъм, фототуризъм, хора със специални нужди. По протежение на маршрутите са разположени кътове за отдих – навеси и беседки с пейки, маси и огнища в близост до старинни чешми. Погледни места разкриват панорамни гледки морето, парка и курортния комплекс. Червен

от кв. Виница до с. Кранево с дължина 14 км и продължителност 270 мин. Маршрута минава покрай Ковшак чешма, добре уредени кътове за пикник и отдих, вековен чинар до Аладжа манастир, чешма „1300 години България“ до х. Корабостроител и Кальова чешма, детски кът за игра, чешма „Свети Седмочисленици“ и Къта на влюбените. По целия маршрут се редуват различни типове растителност. Маршрута започва от последната спирка на автобус №31 в кв. Виница на гр. Варна. Пресичайки пътя се насочваме по стръмна пътека през борова гора. Пътеката отново пресича асфалтовия път и се спуска през дъбови гори, които се редуват с габър, черен бор и кедър. Озоваваме се на „Ковшак чешма“ около която има изградени пейки, беседки и огнища – място удобно за нашата първа почивка. Продължаваме и отляво ни се разкрива вековният чинар разперил корона на 23 м височина. Следват хижа „Аладжа“, а плочираната алея ни отвежда до чешма „1300 г. България“. Продължавайки напред ще ви се открие невероятна гледка, характерна само за лонгозните гори. Пътя ни отвежда до х. Корабостроител и Кальова чешма, около която има оформлен детски кът за игра. Пътеката продължава през насаждение от дугласка. Редуват се черен бор и габър. Завиваме наляво и от тук започва трудната част на маршрута.

Навлизаме в един от стръмните долове, излизаме на чешма „Св. Седмочисленици“, удобно място за отдих и лека закуска. Невероятното съчетание на скални образувания и характерни дървесни видове правят района уникатен. Следват дъбови гори, с леко отклонение ще стигнете до беседката на влюбените. Вървейки през дъбака се движим успоредно на скалния венец, който се спуска леко до село Кранево. И това е крайната точка на червения маршрут. Син

от Аладжа манастир, покрай х. Аладжа, чешма

„1300 години България“, х. Корабостроител, чешма „Йордан Минков“, р-т „Горски кът“ до комплекс „Златни пясъци“. Продължителност – 80 мин.

Този маршрут започва от скалният манастир Аладжа. По плочирана алея се спускаме към чешмата Аладжа. Около нея има удобно място за маркиране на автомобили. Продължаваме към хижа Аладжа. Следваме алеята надолу до чешма „1300 г. България“ до която има беседка и огнище. От тук се открива гледка към парка и курортния комплекс. Виеша се, пътеката ни отвежда до характерната за парка лонгозна растителност. Асфалтов път ни отвежда до х. Корабостроител, в района на която е оформлен кът за почивка. От ляво на маршрута наблюдаваме култури от дугласка и черен бор. Редуват се габър, дъб, липа и ясен. От лявата страна на пътеката стигаме до чешма „Й. Минков“ в района на която можем да наблюдаваме бодлив залист (див чемшир). Преди ресторант „Горски кът“ можем да наблюдаваме скрипка – типичен представител на увивната растителност. Вървейки по алеята успоредно на дюла, се озоваваме на курортния комплекс „Златни пясъци“. Жълт

от Аладжа манастир, минава покрай х. „Аладжа“, погледна беседка, Чешма на туристите – ветерани, чешма „Св. Седмочисленици“, р-т „Горски кът“ и излиза до комплекс „Златни пясъци“. Продължителност – 90 мин.

Маршрута започва от Аладжа манастир и продължава към х. Аладжа. Следвайки маркировката поемаме по лявата пътека и излизаме на погледна площадка, от която можем да разгледаме парка и комплекса от височина. Добре оформлената пътека лъкатуши под скалния венец на Франгенското плато. Отклонение вдясно ни отвежда пред перелина от лиани, като разгръщайки я пред нас се представя сгущен и уютен кът с навес и чешма – на туристите ветерани. Връщайки се на основната пътека продължаваме към чешма „Св. Седмочисленици“. Кратка почивка и поемаме между скални образувания. Старите липи привличат нашето внимание с причудливи форми. Вече сме на ресторант „Горски кът“. Спускайки се по дерето ще се насладим на зеления горски килим от бръшлян разпънат по целия склон. И на раздяла малкото дървено мостче ще ни изпрати до подлеза свързващ парка с комплекса „Златни пясъци“.

Зелен

от Аладжа манастир, минава покрай чешма „Св. Седмочисленици“, м. Бежаната и през вилната зона и стига до спирка „Панорама“. Продължителност – 150 мин.

Този маршрут се дублира с жълтия до чешмата „Св. Седмочисленици“. След това продължава през черборови култури. Пътеката ни води през дъбови гори. Излизаме на асфалтов път. Навлизаме отново в дъбова гора и завиваме надясно. Пред нас се открива КК „Златни пясъци“ и по-голямата част от парка. Вървейки по ръба на стръмнината започва спускане в района на местността „Бежаната“. През вилната зона се озоваваме на „Панорама“ и последната спирка на автобусите 109 и 209. Това е и крайната точка на този маршрут.

Оранжев

от Аладжа манастир, минав покрай х. Аладжа, „Т“-образното кръстовище и стига до туристическа база „Академик“. Продължителност – 40 мин.

Началната точка на повечето маршрути в парка започва от „Аладжа манастир“. Маршрута маркиран с оранжев цвят започва също от тук. Минаваме през чешмата на паркинга и се озоваваме пред х. Аладжа. По алеята с люляци се спускаме към билото Горно герме за да излезем на Т-образното кръстовище на магистралата. Преминаваме под мост и сме на Почивна станция на Пристанище Варна. Следвайки оградата се озоваваме пред парк-хотел „Биляна“. След хотела маршрута води до Почивна база „Академик“. Това е най-късият маршрут в парка.

Маршрутите в югоизточната градска зона включват – Джанавара, Аспарухово, Галата, Черноморец

Маршрут 1

Спирка Джанавара – Паметник на Нерман Шкорпил – ресторант Джанавара – местност Боровец – Кантара – х. Черноморец – 13 км., (4 ч. 15 мин.), обозначен с червен цвят (маршрутът може да се премине и с велосипеди).

Маршрут 2

Кв. Аспарухово – последна спирка на авт. 2 (Бункера) – Арап чешма – Боровец – Темелкова чешма – сп. Джанавара – 8 км., (2 ч.), обозначен с жълт цвят.

Маршрут 3

Галата (последна спирка на кв. Галата авт. 17) – х. Ветеран – комплекс Романтика – х. Черноморец – Паша дере – 9 км., (2 ч. 30 мин.) обозначен със син цвят.

Маршрут 4

х. Черноморец – Сакъма дере – кв. Галата - 6 км., (1 ч. 30 мин.) обозначен със зелен цвят.

Горски територии с регионално значение за развитие на туризма на територията на ДГС Варна представляват следните обекти:

Местностите: „Побити камъни“, ПП „Златни пясъци“, „Аладжа манастир“ „Комплекс Камчия“, „Ятата“, „Долината на река Батова“, „Галата“, „Суха река“, „Варненско-Белославски комплекс“, „Варненско-Белославско езеро“, „Галата“ и „Батова“.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 6

1. Стопаниването да се извършва съобразно режимите на обектите на недвижимото културно наследство (паметници на културата), определени в техните заповеди, когато има такива.

2. Препоръчително е в горите, определени като ВКС 6 да не се провеждат стопански мероприятия с изключения на сечи за отстраняване на опасни за безопасността на хората дървета.
3. Ако все пак се вземе решение за провеждане на лесовъдски мероприятия същите се съгласуват с представители на местните общности и експерти (културолози, историци, екперти по туризма и др.) за да се определят и запазят ключовите естетически характеристики на гората. Не се планират и провеждат мероприятия, водещи до промяна на ландшафта, облика на местностите и понижаване стойностите на гората като ВКС. Да не се извършват сечи (напр. голи сечи, краткосрочнопостепенни сечи, възобновителни сечи с голяма интензивност), които биха намалили естетическия облик на гората в близост до важните за културата, традициите и туризма места. Особено внимание трябва да се обърне на запазване и по възможност подобряване на естетическите и защитни функции на гората чрез запазване на мъртви стоящи и лежащи дървета, живи единични и групи дървета с интересни интериорни качества, дървета с хралупи, стари дървета и др.
4. През туристическите сезони и периодите на провеждане на традиционните събори, панаири или културни, исторически, религиозни мероприятия на местното население, в отделите на провеждането им да не се извършват дърводобивни, извозни и други горскостопански дейности, нарушаящи духа и спокойното протичане на мероприятията.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 6

1. Да се извърши проверка дали ГВКС запазва критична значимост съгласно определението за ВКС 6 през пет годишен период (консултации с представители на местните общности и експерти (културолози, историци, екперти по туризма и др.).
2. Ежегодно да се извърши контрол по спазването на режимите на обектите на недвижимото културно наследство (паметници на културата), определени в техните заповеди.
3. Ежегодно да се извърши контрол по дейностите предвидени в горскостопанските планове и съобразени с препоръките и указанията за стопанисване на определените ВКС 6.
4. Препоръчително е мониторингът да включва и документална проверка и снимков материал.